

## **Ztráta subjektu**

**Paul Ricoeur**

◆ bytový seminář, česky | francouzsky, vznik: 11. 9. 1980

◆ private seminar, Czech | French, origin: 11. 9. 1980

## **Ztráta subjektu [1980]**

*[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]*

--- (1980-09-11 Paul Ricoeur – Ztráta subjektu (1)\_s1a\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *...que cette introduction soit véritablement une introduction à la discussion.*

Hejdánek: On si přeje, aby tento úvod byl skutečně úvodem k diskusi.

Jiný hlas: *J'ai choisi comme thème un thème voisin de celui de mon prédécesseur, mais en l'approchant par la méthode phénoménologique et herméneutique.*

Hejdánek: Zvolil jsem téma příbuzné tomu, které bylo minule, ale přiblížím se k němu metodami fenomenologickými a hermeneutickými.

Jiný hlas: *Je vais expliquer en cours de route le sens de ces titres et j'ai pris comme thème la crise du sujet dans la philosophie occidentale contemporaine.*

Hejdánek: Vysvětlím v průběhu smysl těchto titulů. Tématem bude krize subjektu v západní filosofii.

Jiný hlas: *Cette crise est aiguë à l'intérieur d'une tradition philosophique qui est la philosophie classique occidentale fondée par Descartes, Kant et développée jusqu'à Husserl.*

Hejdánek: Tato krize je velmi ostrá uvnitř filosofické tradice, kterou je filosofie klasická západní, založená Descartem, Kantem a vyvinutá až k Husserlovi.

Jiný hlas: *On pourrait dire, en simplifiant considérablement, que dans cette tradition il y a une évidence du sujet à lui-même et la conviction que l'on peut avoir une saisie immédiate.*

Hejdánek: Dalo by se říct při velkém zjednodušení, že v této tradici je evidence subjektu jako takového a přesvědčení, že lze bezprostředně subjekt uchopit.

Jiný hlas: *Et c'est cette crise de l'immédiateté, de l'Unmittelbarkeit...*

Hejdánek: A tato krize této bezprostřednosti, nebo víry v tuto bezprostřednost uchopení...

Jiný hlas: *Je voudrais donc d'abord, dans une première partie, montrer les arguments contre le primat du sujet, mais consacrer la plus grande partie de mon exposé à l'élaboration d'une philosophie du sujet qui intègre ces objections.*

Hejdánek: V první části bych chtěl předvést argumenty proti primátu subjektu, postavení subjektu na prvním místě, ale největší část bych chtěl věnovat vypracování takové filosofie, která by do sebe začlenila tyto námitky.

Jiný hlas: *...et par conséquent une conception plus médiate du sujet, d'un sujet qui se comprend à travers le langage, à travers des symboles et à travers des oeuvres.*

Hejdánek: Tedy subjektu, který se předkládá způsobem více prostředkujícím než bezprostředním, nýbrž skrze dílo, skrze symboly a jazyk.

Jiný hlas: *Et pour ceux d'entre nous qui sommes intéressés à des problèmes théologiques, je voudrais montrer que c'est cette conception du sujet comme créé par les oeuvres qui l'instituent, que c'est dans cet horizon de subjectivité que l'on peut comprendre un sujet de foi.*

Hejdánek: Pro ty, kteří se zajímají o teologii, bych chtěl předvést to, jak lze skrze tuto filosofii subjektu pochopit subjekt víry taktéž.

Jiný hlas: *En ce sens, mon exposé, je pense, peut être une contribution à votre recherche sur la connaissance non-objective.*

Hejdánek: V tomto ohledu může být můj příspěvek, to, co řeknu, může být příspěvek k vašemu hledání nepředmětného vědění.

Jiný hlas: *Je commence donc par le soupçon adressé à des philosophies classiques cartésiennes d'origine du sujet.*

Hejdánek: Začnu tedy poznáním nepředmětným. Začnu podezřením, které vytknu filosofii karteziánského typu pojednávajícím o subjektu.

Jiný hlas: *Nous voyons chez Descartes le point de départ d'une croyance que nous savons aujourd'hui mal fondée, que le sujet se connaît mieux qu'il ne connaît le monde.*

Hejdánek: U Descarta nacházíme východisko víry, kterou dnes shledáváme jako falešně založenou, totiž

víry, že subjekt sám sebe zná lépe než svět.

Jiný hlas: *Toute la philosophie du cogito repose sur cette conviction que les choses sont douteuses, mais non pas le moi.*

Hejdánek: Celá filosofie karteziánského cogito je založena na přesvědčení, že věci jsou pochybné, ale nikoli já. Já je nepochybné.

Jiný hlas: *Et toute la crise du sujet peut se résumer dans l'effondrement de cette croyance dans la conscience de soi.*

Hejdánek: Celá krize subjektu se může shrnout v rozhašení víry ve vědomí sebe, vědomí o sobě.

Jiný hlas: *...que le moi est aussi obscur et trompeur que les choses.*

Hejdánek: Já, subjekt, je stejně klamné a temné jako věci.

Jiný hlas: *Historiquement, ce doute s'est exprimé dans des penseurs du doute comme Freud, Marx et Nietzsche.*

Hejdánek: Historicky se toto podezření objevilo u myslitelů jako Freud, Marx a Nietzsche.

Jiný hlas: *Je ne prendrai pas ces trois exemples-là, qui sont très connus, mais des travaux plus contemporains, en particulier dans la philosophie française dirigés contre le primat du sujet, en particulier dans le structuralisme français...*

Hejdánek: Nebudu mluvit o těchto třech známých příkladech, ale o pracích současnějších, zvláště ve francouzské filosofii, které jsou zaměřeny proti prvotnímu postavení subjektu, zvláště ve francouzském strukturalismu...

Jiný hlas: *...qui est arrivé à la conclusion de la mort de l'homme.*

Hejdánek: Strukturalismu, který došel, dospěl až k závěru smrti člověka.

Jiný hlas: *Je voudrais prendre quelques arguments, puisque c'est l'examen de ces arguments qui me servira de transition.*

Hejdánek: Chtěl bych použít několik argumentů, které mi poslouží jako přechod k dalšímu.

Jiný hlas: *Une oeuvre considérable qui a influencé toute une génération de chercheurs est celle de Lévi-Strauss dans son étude des mythes primitifs.*

Hejdánek: Pozoruhodné dílo, které ovlivnilo celou generaci badatelů, je dílo Lévi-Strausse v jeho studiu primitivních mýtů.

Jiný hlas: *il a essayé de montrer que les mythes étaient des constructions logiques qui n'impliquent aucune conscience, aucun sujet pensant.*

pokouší se ukázat, že mýty jsou, byly konstrukcemi logickými, které v sobě nezahrnují žádné vědomí, v tomto případě žádný subjekt o sobě.

Hejdánek: Žádné vědomí, subjekt o sobě. Tak.

Jiný hlas: *...mais seulement une combinatoire.*

Ale že to jsou čistě kombinační postupy.

*C'est ainsi que s'est introduite l'idée d'une cybernétique du langage.*

A tam se objevila myšlenka kybernetiky jazyka.

*Le sujet pensant ne serait qu'une illusion superficielle.*

Myslíci subjekt je v tomto náhledu pouhou iluzí povrchní.

*À la suite de Lévi-Strauss s'est développée toute une étude des textes littéraires, en particulier des textes narratifs, dans lesquels on élimine le plus possible le rôle de l'auteur et du lecteur.*

Po Lévi-Straussovi se objevila řada dalších studií literárních textů, zvláště textů výpravných, v nichž se co nejvíce možná vylučuje role čtenáře a role toho autora.

*Problème tout à fait sérieux parce que l'on peut relier très simplement à la question de l'écriture.*

Je to problém naprosto vážný, protože jej lze pouze jednoduše spojit s otázkou písma, psaní.

*Oui, et je choisis justement ce problème de l'écriture puisque une foi religieuse repose sur des écritures.*

Ano, proto se chápu problému písma, neboť náboženská víra spočívá na písmech, řekl bych asi písemně zachycených.

*Or l'écriture introduit dans le langage un élément tout à fait nouveau par rapport au langage vivant qui est échangé entre deux sujets.*

A ono písmo uvádí do jazyka jeden zcela nový prvek ve vztahu k jazyku živému, který je výměnou mezi dvěma subjekty.

*En effet, entre deux sujets il y a un dialogue dans lequel deux personnes responsables essaient de se comprendre mutuellement en comprenant la même chose.*

To skutečně v takovém hovoru je mezi dvěma subjekty dialog, v němž se dvě odpovědné osoby pokoušejí vzájemně si porozumět tím, že budou chápat tutéž stejnou věc.

*Or avec l'écriture un texte a une sorte d'autonomie, une autonomie en trois sens.*

Ale s písmem, tedy se zapsáním, ten psaný text má svým způsobem určitou autonomii, tedy autonomii, svébytnost ve trojím smyslu.

*D'abord par rapport à l'auteur et à son intention.*

To sice zaprvé soběstačnost neboli v tomto smyslu nezávislost na autorovi a dokonce na jeho úmyslu.

*La psychologie de l'auteur n'est pas une partie du sens du texte.*

Psychologie autora není součástí smyslu textu.

*Et en effet les textes ont une aventure propre qui échappe aux intentions de l'auteur.*

Ty texty mají své vlastní dobrodružství, které uniká úmyslu samého autora.

*Les textes sont autonomes en un second sens par rapport à l'audience, à l'auditoire premier auquel ils ont été adressés.*

V druhém smyslu jsou ty texty autonomní, soběstačné, co se týče nezávislosti na tom posluchačstvu, na tom, kdo jim naslouchá jako první.

*Même lorsqu'il s'agit d'une lettre comme les lettres de Saint Paul, le premier auditoire a disparu et le texte demeure.*

I když se jedná o dopisy, jako jsou třeba dopisy apoštola Pavla, ti první posluchači zmizeli a text zůstává.

*En une troisième façon le texte se rend autonome par rapport à la situation sociale, politique, culturelle dans laquelle il est né.*

Ve třetím smyslu se psaný text stává nezávislým na situaci sociální, politické, kulturní, ve které se zrodil.

*On peut dire qu'il a perdu son Sitz im Leben.*

Lze říci, že ztratil svůj Sitz im Leben.

Hejdánek: Posazení do života.

Jiný hlas: Sitz im Leben dans toutes les langues.

Ve všech jazycích Sitz im Leben.

Hejdánek: To je srozumitelné i v němčině.

Jiný hlas: On pourrait dire qu'un Sitz im Wort s'est substitué au Sitz im Leben.

A že k tomuto Sitz im Leben se teď...

Hejdánek: Heleďte, já bych právě řekl, ano, že získává Sitz im Wort, posazení do slova. Tím, že ztrácí Sitz im Leben, posazení v životě, tak získává posazení ve slově.

Jiný hlas: *La possibilité de recontextualiser un texte est liée à cette décontextualisation, à la perte du premier contexte.*

Schopnost uvést text znovu do kontextu je vlastně spojena se schopností ten text z kontextu vyjmout.

*Et c'est précisément dans cette direction que je vais rechercher la nécessité du sujet comme celui qui est responsable de la survivance des textes en les réinterprétant toujours dans une nouvelle situation.*

A v tomto směru chci právě hledat tuto nezbytnost subjektu jako toho, který je odpovědný za přežití textů tím, že je bude znovu interpretovat vždy v nové situaci.

*Alors c'est donc ici que je commence la partie positive et je partirai donc d'abord du rôle du sujet dans le langage et je soulignerai trois implications du sujet dans le langage.*

Tady tedy začínám s tou částí pozitivní a začnu tedy nejprve od role subjektu v jazyce a podtrhnu tři implikace toho subjektu v jazyce.

Jiný hlas: *D'abord, je dirais que le langage n'existe que lorsqu'il devient discours.*

Jiný hlas: Především řeknu, že bych řekl, že jazyk existuje pouze proto, že se stává rozpravou, nebo jak to můžeme... rozpravou, dejme tomu.

Jiný hlas: *Oui, oui, parole ou discours.*

Jiný hlas: Slovem, rozmluvou, rozpravou.

Jiný hlas: *Et cette notion de parole a aussi une résonance pour la théologie éventuellement.*

Jiný hlas: A tento pojem slova má samozřejmě potom i dosah pro ozvuk teologie.

Jiný hlas: *Mais je veux rester dans la... dans les limites d'une analyse phénoménologique du discours.*

Jiný hlas: Chci zůstat v mezích fenomenologické analýzy rozpravy, rozmluvy, řeči.

Jiný hlas: *Je dirais que le discours engage son locuteur.*

Jiný hlas: Řekl bych, že rozmluva, rozprava angažuje toho, kdo k ní, toho, kdo mluví.

Jiný hlas: *Le discours est toujours dit par quelqu'un et adressé à quelqu'un.*

Jiný hlas: Rozmluva, řekněme v tomto slovu, je adresována někým někomu.

Jiný hlas: *C'est pourquoi il faut toujours repartir de la situation originelle du discours dans le dialogue.*

Jiný hlas: Proto je třeba vycházet vždy z původní situace rozmluvy v dialogu.

Jiný hlas: *Et comprendre comment l'écriture transforme cette situation initiale mais sans la détruire.*

Jiný hlas: A pochopit, jak písmo proměňuje, přeměňuje tuto původní situaci, ale bez toho, že bychom ji zlikvidovali, ničili.

Jiný hlas: *Le problème est de comprendre comment une parole vivante peut être transportée par l'écriture.*

Jiný hlas: Problémem je, jak pochopit, jak živé slovo může být prostředkováno, doslova provedeno písmem.

Jiný hlas: *Et comment l'écriture peut être ramenée à la parole.*

Jiný hlas: A jak písmo může být zpět uvedeno do slova.

Jiný hlas: *Et c'est dans ce mouvement qu'est impliqué un sujet parlant.*

Jiný hlas: A v tomto pohybu je zahrnut subjekt mluvení, mluvící člověk, ano, subjekt mluvící člověk.

Jiný hlas: *En effet, un texte écrit est un fragment de discours qui est objectif, fixé dans des signes matériels, mais qui garde toujours la trace de... d'un rapport vivant d'un locuteur à un autre locuteur.*

Jiný hlas: Vskutku, psaný text je zlomkem rozmluvy, zlomkem, který je zpředmětněn, zafixován v hmotných, materiálních znacích, ale stále zachovává stopu živého vztahu mluvícího k jinému mluvícímu partnerovi.

Jiný hlas: *Alors je voudrais le montrer par une analyse de la notion de texte pour montrer comment un auteur implique toujours deux sujets.*

Jiný hlas: Chtěl bych to dokázat analýzou pojmu text, abych ukázal, jak autor vždy v sobě zahrnuje dva subjekty.

Jiný hlas: *En effet, un texte n'est pas relié seulement à son auteur par l'intention... et en effet cette intention est perdue.*

Jiný hlas: Vskutku, text není spojen se svým autorem pouze úmyslem, a vskutku tento úmysl se ztrácí.

Jiný hlas: *Mais la marque de l'auteur, c'est le style.*

Jiný hlas: Ale tím znakem autora zůstává styl.

Jiný hlas: *Je prends le mot style non pas dans un sens d'ornement, mais comme la marque de la singularité d'un auteur, d'une œuvre.*

Jiný hlas: Slova styl užívám ne ve smyslu ornamentu, výzdoby, ale jako znamení jedinečnosti autora, díla, jedinečnosti díla.

Jiný hlas: *Ce qui distingue une œuvre, Werk, d'un objet de la nature, c'est que il est fait par quelqu'un.*

Jiný hlas: Co odlišuje dílo, Werk, od výtvoru přírody, ano, výtvor, dílo od výtvoru přírody, je to, že je děláno někým, vytvořeno někým.

Jiný hlas: *C'est ainsi que dans la Poétique d'Aristote, Aristote emploie ce verbe poiein. Il y a un poiein dans*

*l'œuvre.*

Jiný hlas: Tak v Aristotelově *Poetice* je slovo *poiein*, činiti, činiti jak vykonávat dílo.

Jiný hlas: *Et il faut retrouver le wirken dans le Werk.*

Jiný hlas: A tak proto je třeba ve *Werku* najít to sloveso *wirken*.

Jiný hlas: *Comment ? De plusieurs façons. On peut dire que toute œuvre est la solution unique d'un problème unique.*

Jiný hlas: Jakým způsobem? Lze říci, že každé dílo je jedinečné řešení jedinečného problému.

Jiný hlas: *Il y a dans toute œuvre incorporé un combat avec une aporie, une difficulté qui constitue la dynamique de l'œuvre.*

Jiný hlas: V každém vtěleném díle, nebo v každém díle je vtělen boj, boj s aporií, se slepou uličkou, s nesnází, který boj, který zakládá tu dynamiku, ten pohyb díla.

Jiný hlas: *C'est ainsi qu'on peut parler d'un auteur impliqué.*

Jiný hlas: Takto lze hovořiti o autoru, který byl zahrnut.

Jiný hlas: *Un critique célèbre de langue anglaise, Wayne Booth, a écrit toute une œuvre sur the implied author, l'auteur impliqué.*

Jiný hlas: Slavný anglický kritik Wayne Booth napsal na toto téma celé dílo o *the implied author*, o autoru zahrnutém.

Jiný hlas: *Pour dire que le nom propre de l'auteur est le nom propre de l'œuvre.*

Jiný hlas: Aby tím řekl, toto pravé jméno pro autora, tak musíme říct pravé jméno pro dílo.

Jiný hlas: *Ce n'est pas vrai seulement des œuvres littéraires.*

Jiný hlas: A to neplatí pouze o literárních dílech.

Jiný hlas: *Nous parlons ainsi du système de Newton, d'un théorème de Pascal.*

Jiný hlas: Tak hovoříme i o Newtonově systému, o Einsteinově teorii.

Jiný hlas: *Le nom propre n'est pas quelque chose d'étranger au sens de l'œuvre elle-même.*

Jiný hlas: Vlastní jméno není něco, co by bylo tomu dílu samotnému cizí, nevlastní.

Jiný hlas: *C'est vraiment l'œuvre de untel.*

Jiný hlas: To je opravdu dílo toho a toho.

Jiný hlas: *Et cette référence à l'auteur fait partie du sens de l'œuvre dans la mesure précisément où elle est unique.*

Jiný hlas: A tento odkaz na autora tvoří součást smyslu díla v té míře, že je jedinečná.

Jiný hlas: *Elle demande elle-même un nom propre.*

Jiný hlas: A dokonce vlastní jméno přímo vyžaduje.

Jiný hlas: *C'est en pensant à des modèles d'œuvres scientifiques que j'ai introduit la notion de résolution d'un problème.*

Jiný hlas: Myslíme-li na modely třeba nějakého vědeckého díla, když tedy odkazují na toto, uvádím pojem řešení problému.

Jiný hlas: Ano, řešení problému.

Jiný hlas: *Ce qui fait le nom propre d'un théorème,*

Jiný hlas: co vytváří vlastní jméno nějakého *theoremu*,

Jiný hlas: *c'est qu'une difficulté a été saisie et résolue.*

Jiný hlas: je to, že nějaká nesnáz byla uchopena a vyřešena.

Jiný hlas: *Mais on pourrait dire la même chose pour un drame, un roman ou une peinture.*

Jiný hlas: Ale totéž by se dalo říci pro drama, pro román, totéž by se dalo říci o výtvarném díle.

Jiný hlas: *Il faut retrouver le problème derrière la solution.*

Jiný hlas: Je třeba najít ten problém za tím řešením.

Jiný hlas: *Et la dynamique du mouvement du problème à la solution.*

Jiný hlas: A tu dynamiku pohybu od problému k řešení.

Jiný hlas: *C'est de cette façon dynamique que l'on peut répondre au structuralisme,*

Jiný hlas: Tímto dynamickým způsobem lze odpovědět strukturalistům, strukturalismu,  
Jiný hlas: *qui parle d'un mécanisme ou d'une logique sans dynamique portée par quelqu'un.*  
Jiný hlas: který hovoří o mechanismu, o logice bez dynamiky, která by byla někým nesena.  
Jiný hlas: *Les structures d'une œuvre sont comme la trace de cette dynamique.*  
Jiný hlas: Struktury díla jsou jako trasa, která zanechává ty stopy té dynamiky.  
Jiný hlas: *Il faut retrouver la structuration derrière la structure.*  
Jiný hlas: A je třeba za tou strukturou najít strukturaci, tedy to tvoření struktury.  
Jiný hlas: *Je reviens encore à Aristote dans la Poétique,*  
Jiný hlas: Vracím se znovu k Aristotelovi v *Poetice*,  
Jiný hlas: *puisque tous les termes qu'il emploie sont des verbes d'action.*  
Jiný hlas: všechna ta slova, který užívá, jsou slovesa činná.  
Jiný hlas: *Comme poïesis, l'action de faire,*  
Jiný hlas: Jako *poiésis*, což je konání,  
Jiný hlas: *ou quand il parle de l'intrigue d'une œuvre, l'intrigue, plot en anglais ou emplotment.*  
Jiný hlas: nebo když mluví o intrize díla, intrize, *plot* v angličtině nebo *emplotment*. No, zápletka, fabule.  
Jiný hlas: *Cette intrigue est un principe de structuration construit par l'auteur.*  
Jiný hlas: Ta intrika je principem strukturace, který je vystavěn, který je vybudován autorem samým.  
Jiný hlas: *Je donne aussi un exemple biblique.*  
Jiný hlas: Biblický příklad k tomuto.  
Jiný hlas: *Je prends par exemple la première grande construction qui est à la base du Pentateuque,*  
Jiný hlas: Beru například první velkou konstrukci, která je základem Pětiknihy Mojžíšovy,  
Jiný hlas: *ce qu'on appelle le document jahviste.*  
Jiný hlas: základní dokument, který se nazývá jahvistickým spisem.  
Jiný hlas: *On voit le travail de construction autour de l'élection d'Abraham,*  
Jiný hlas: Vidíme tu konstrukční práci kolem vyvolení Abrahama,  
Jiný hlas: *avec une double préface : la décadence du genre humain et la création du monde.*  
Jiný hlas: s dvojí předmluvou: úpadek lidského pokolení a stvoření světa.  
Jiný hlas: *Et une conclusion dans la conquête de la terre promise.*  
Jiný hlas: A závěr, finále dobytí zaslíbené země.  
Jiný hlas: *Et nous avons là une grande épopée savamment construite,*  
Jiný hlas: Tady se nám představuje velká epopéj, která je chytře sestavena,  
Jiný hlas: *qui porte la marque d'un nom propre.*  
Jiný hlas: která nese stopy živého vlastního jména.  
Jiný hlas: *Nous l'appelons le jahviste.*  
Jiný hlas: Říkáme tomu jahvista.  
Jiný hlas: *C'est la signature de l'œuvre.*  
Jiný hlas: A to je podpis díla.  
Jiný hlas: *Ainsi on pourrait dire que l'auteur est la signature.*  
Jiný hlas: Takže by se dalo říci, že autor je tím podpisem.  
Jiný hlas: *Il n'y a donc aucune psychologisation, aucun recours à des intentions inconnues,*  
Jiný hlas: Není v tom tedy žádná psychologizace, žádné odvolávání se na nějaké úmysly, jak to ten básník chtěl říci,  
Jiný hlas: *mais la reconnaissance du caractère singulier d'une œuvre.*  
Jiný hlas: ale uznání jedinečného charakteru díla.  
Jiný hlas: *Je montrerai maintenant l'autre côté, l'autre sujet : le lecteur.*  
Jiný hlas: Ukázal bych nyní druhou stranu, jinou stranu, jiný subjekt, a to sice čtenáře.  
Jiný hlas: *Il y a un rapport entre écriture et lecture qui a remplacé le dialogue*  
Jiný hlas: Je vztah mezi psaním a čtením, který nahradil dialog

Jiný hlas: *d'un locuteur et d'un interlocuteur.*

Jiný hlas: vztah, který zaujímá místo vztahu toho, kdo mluví, k tomu, ke kterému mluví,

Jiný hlas: *mais qui est une autre espèce de dialogue.*

Jiný hlas: ale který je jiným, pouze jiným způsobem dialogu.

Jiný hlas: *Il n'y a pas d'œuvre sans lecteur.*

Jiný hlas: Není díla bez čtenáře.

Jiný hlas: *On peut dire qu'une œuvre est adressée à.*

Jiný hlas: Lze říci, že dílo je určeno někomu.

Jiný hlas: *C'est en cela qu'elle ressemble à la parole.*

Jiný hlas: V tom se vlastně dílo podobá slovu.

Jiný hlas: *Et en effet c'est dans l'acte de lecture que se réalise le travail de structure de l'œuvre.*

Jiný hlas: V aktu čtení se čtením se uskutečňuje ta struktura, ta pracovní struktura díla.

Jiný hlas: *En ce sens l'écriture est un guide pour la lecture.*

Jiný hlas: V tomto smyslu psaní, text je průvodcem pro četbu.

Jiný hlas: *Les textes ne sont pas des réalités en soi, uniquement dans une bibliothèque où les livres dorment en attendant d'être lus.*

Jiný hlas: Texty nejsou reality samy o sobě pouze v knihovnách, kde knihy spějí, doufajíce, že budou jednou čteny.

Jiný hlas: *Le texte est comme une partition musicale qui demande une exécution.*

Jiný hlas: Text je jako hudební partitura, která vyžaduje, aby byla hrána.

Jiný hlas: *Et chaque exécution est une interprétation.*

Jiný hlas: A každé hraní, každé provedení partitury je interpretací, výkladem.

Jiný hlas: *Et même si la partition est très exigeante avec des indications très contraignantes pour l'exécution,*

Jiný hlas: I když je ta partitura velmi náročná s velmi závaznými znaménky pro provedení skladby,

Jiný hlas: *nous savons bien que suivant le génie du chef d'orchestre,*

Jiný hlas: víme, že podle nadání dirigenta

Jiný hlas: *ce sera presque chaque fois une œuvre nouvelle.*

Jiný hlas: bývá to provedení vlastně vždycky novým dílem.

Jiný hlas: *En tout cas l'œuvre n'existe que dans l'exécution singulière chaque fois qu'on la relit.*

Jiný hlas: Dílo tedy existuje pouze v každém novém provedení, v jedinečném provedení vždycky, když se znovu čte.

Jiný hlas: *Ce rôle du lecteur est beaucoup plus grand*

Jiný hlas: Tato role čtenáře je mnohem větší

Jiný hlas: *Lorsque le travail de construction*

protože ta stavitelská, nebo řeklo by se to budování, práce stavitelská  
*est confié par l'auteur au lecteur.*

je autorem svěřena přímo čtenáři.

*C'est ce qui arrive avec beaucoup d'œuvres modernes*

toto se vyskytuje zejména u mnoha moderních děl

*où toute la charge est du côté du lecteur.*

kde celá ta zátěž, to břemeno je hozeno přímo na čtenáře.

*Dans la peinture moderne ou dans des romans systématiquement confus*

v moderním malířství nebo v románech, které jsou systematicky zmatené

*comme le cas le plus extrême c'est l'Ulysse de Joyce*

jako ano, Ulysses Joyceův, že jakožto zvláště tučný příklad toho

*où tout est à faire par le lecteur.*

kde vše je na čtenáři, aby vlastně udělal všechno.

*Mais ce cas extrême révèle la responsabilité du lecteur*  
tento krajní případ však poukazuje na odpovědnost čtenáře  
*même dans les œuvres simples.*

i tam, kde se jedná o díla jednoduchá.

*Parce que si la structure est une dynamique de structuration*  
neboť je-li struktura tou budovatelským pohybem vlastně  
*c'est le lecteur qui refait le travail de structuration.*

je to čtenář, který se znovu ujímá toho stavění.

*Et c'est dans cet acte que communient l'auteur et le lecteur.*  
a v tomto aktu toho stavění komunikuje ten pisatel se čtenářem.

*C'est par là que le rapport de l'écriture à la lecture*

tady se ten vztah mezi písmem a čtením

*continue à ressembler à un dialogue*

podobá dialogu

*bien que l'auteur, l'écrivain et le lecteur*

ačkoliv autor, pisatel a čtenář

*ne soient plus face à face.*

si už nestojí tváří v tvář.

*Une grande partie de nos relations de sujet à sujet*

velká část našich vztahů subjektu jednoho k druhému

*sont de cette nature à travers des œuvres.*

jsou tohoto druhu skrze dílo.

*À partir de cette analyse du langage*

vycházejí z této analýzy, analýzy jazyka

*je voudrais revenir au problème philosophique du sujet.*

chtěl by se vrátit k filosofickému problému subjektu.

*Je voudrais suggérer à la discussion la notion d'une conception herméneutique*

chtěl bych navrhnout diskusi pojem hermeneutické koncepce

*de la connaissance de soi.*

vědomí o sobě, sebepoznání, nebo co? Vědomí o sobě.

*Montrer que les illusions de la connaissance immédiate*

ukázat, že iluze o možnosti bezprostředního sebepoznání

*n'impliquent pas la mort du sujet*

neznamenají smrt subjektu

*mais la nécessité d'une conception beaucoup plus médiate*

nýbrž nezbytnost koncepce mnohem více zprostředkovávající

*de la réflexion et de la connaissance de soi.*

více zprostředkovávající koncepce poznání a reflexe o sobě.

*Je voudrais montrer que nous ne nous connaissons nous-mêmes*

chtěl bych ukázat, že se neznáme

*que par le détour*

nebo že se známe pouze oklikou

*de signes, de symboles et d'œuvres.*

oklikou skrze znaky, znamení, symboly a díla.

*Je voudrais reprendre ces trois termes : signes, symboles et œuvres.*

chtěl by znovu hovořit o těchto třech termínech: znamení, symbol a dílo. Ten *signe* budeme říkat znak  
nebo znamení?

To je jedno.

Dobrý, signe, znamení.  
*J'expliquerai le mot symbole, oui.*  
*D'abord nous ne nous connaissons toujours qu'à travers un langage.*  
známe se, víme o sobě vždycky skrze jazyk.  
*Si je parle par exemple de sentiments*  
mluvíme například o citu  
*comme l'amour, la haine, la jalousie*  
jako láska, nenávist, žárlivost  
*ces sentiments sont structurés par le langage qui les a nommés.*  
tyto city jsou strukturovány jazykem, který je pojmenoval.  
*Et pour anticiper ce que je dirai sur l'œuvre*  
aby předešel to  
*nous savons compris ce que c'est que la jalousie dans l'Othello de Shakespeare.*  
my víme, co je to žárlivost, podle Shakespearova Othella.  
*En ce sens la connaissance de soi-même*  
v tomto smyslu vědění o sobě samém  
*a un caractère langagier*  
má takovou jazykovou povahu  
*tout autant que la connaissance des choses.*  
právě tak jako vědění o věcech.  
*Quand je dis la connaissance des choses*  
jak když hovořím o vědění o věcech  
*par exemple l'expérience des couleurs*  
například zkušenost barev  
*les linguistes ont montré*  
jazykovědci ukázali  
*que le découpage des couleurs*  
že odříznutí barev  
*n'est pas le même dans toutes les langues.*  
že rozdělení barev není stejné ve všech jazycích.  
*Nous voyons dans Homère par exemple*  
v Homérovi například  
*que l'on parle de couleur comme glaukos*  
vidíme o barvě jako glaukos  
*et nous ne savons pas si c'est jaune, bleu ou vert.*  
a ten glaukos nevíme, jestli je žlutý, modrý nebo zelený.  
*En ce sens les sensations les plus simples*  
v tomto smyslu i nejjednodušší vjemy  
*ont une dimension culturelle.*  
mají kulturní rozměr.  
*Il n'y a pas d'expérience entièrement muette.*  
není žádné zkušenosti, která by byla zcela němá.  
*Il en est de même pour la connaissance de soi.*  
stejně tak je to i s věděním o sobě, poznáním sebe sama, poznáním sebe, tak.  
*Je donne tout de suite un exemple*  
příklad  
*celui de la psychanalyse.*  
příklad psychoanalýzy.

*Elle repose tout entière sur l'hypothèse*

je úplně založena na hypotéze

*que les désirs ou les craintes*

že přání nebo obavy

*les plus profondément enfouis*

ty nehlouběji uniklé, zřejmě dovnitř

--- (1980-09-11 Paul Ricoeur – Ztráta subjektu (1)\_s1b\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *et d'avoir accès au langage*

Jiný hlas: ...se mohou znovu objevit v jazyce.

Jiný hlas: *puisqu'il ne se passe rien d'autre dans la psychanalyse*

Jiný hlas: V psychoanalýze vlastně nejde o nic jiného než

Jiný hlas: *qu'un travail du langage*

Jiný hlas: o práci s jazykem

Jiný hlas: *sur ce qui a été oublié*

Jiný hlas: práci na tom, co bylo zapomenuto,

Jiný hlas: *refoulé*

Jiný hlas: zatlačeno

Jiný hlas: *et même travesti*

Jiný hlas: a dokonce maskováno.

Jiný hlas: *La psychanalyse en ce sens*

Jiný hlas: Psychoanalýza v tomto smyslu

Jiný hlas: *témoigne de l'alliance très profonde*

Jiný hlas: svědčí o velmi úzkém vztahu

Jiný hlas: *entre le désir humain*

Jiný hlas: mezi lidským přáním

Jiný hlas: *et le langage*

Jiný hlas: a jazykem.

Jiný hlas: *C'est même ce qui distingue...*

--- (1980-09-11 Paul Ricoeur – Ztráta subjektu (1)\_s2\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...*et c'est même ce qui distingue le désir humain de l'instinct animal*. To, co odlišuje lidské přání od zvířecího instinktu, znovu řečeno Freudem, je, že lidské přání je přání adresované jinému přání skrze jazyk. *Le désir est une demande*. Přání je vždycky žádost. Dokonce i nenávist a konflikt mezi pánem a rabem u Hegela se neřeší silou, nýbrž jazykem. Hegel to nazývá *uznání*. V tomto smyslu možná každý boj je boj o uznání, jestliže to není boj o život. Tento problém uznání potvrzuje přítomnost jazyka v hloubce lidského podvědomí. Určití žáci Freudovi právě reinterpetovali všechno, co zůstává biologické a materialistické u Freuda pod vlivem pozitivismu 19. století jako zbytek.

Hejdánek: Jako zbytek, ano, jako zbytek tedy toho vývoje devatenáctého století na Freuda.

Jiný hlas: Znovu to reinterpetovali a vycházeli přitom z této lingvistiky přání. V tomto smyslu psychoanalytická praxe je mnohem zajímavější než teorie, která má zpoždění, neboť zůstává v teoretickém rámci energetické povahy, který absolutně ignoruje jazykovou řečovou strukturu lidského přání. Tady ten první bod: znáti se skrze znaky nebo znamení. Za druhé: poznati se skrze symboly. Slovo symbol zde používám v přesném smyslu, který se nekryje se slovem znamení nebo znak v obecném slova smyslu. To je ovšem jenom konvence, o které můžeme diskutovat, neboť není mezi jednotlivými autory shody v terminologii používání slova symbol. Někdy se hovoří o matematických symbolech, o chemických symbolech, nebo se užívá slovo symbol pro všechny lingvistické znaky, například Cassirer ve svém velkém díle *O symbolických formách*.

Já užívám slovo symbol ve vymezeném smyslu významu, který má dvojsmysl, kde prvotní bezprostřední význam odkazuje na druhý význam. Tato funkce symbolů má svůj základ v antropologii a ve vztahu

člověka ke kosmu. Například jsou to základní symboly spjaté s naším vztahem k nebeské klenbě nebo k vodě, ohni, vzduchu, zemi, ke kameni. Například pro nás směr nahoru znamená vždycky více než jen směr do prostoru, směr vzhůru. Když mluvíme o zvedání, o výšce, mluvíme o možnosti, jak překročit, *transcendovat* sebe sama. Užíváme tedy kosmologické struktury, abychom označili něco duchovního. Ten pohyb nahoru má pro nás větší význam než pohyb do strany.

Směr dolů je pro nás směrem pádu. Také ovšem můžeme hovořit o vnitřku v protikladu k vnějšku. Tady vidíme paradox symbolů, neboť můžeme označit například *transcendenci* zrovna tak nahoru jako do hloubky. Četl jsem velkou práci o symbolismu u svatého Augustina, která spočívá na ztotožnění vnitřku a toho, co je nahoře. Je tam vidět, jak jeden symbol koriguje druhý, neboť výška nemůže být materiální výškou, neboť je spojena s pojmem vnitřku, který je materiálně v protikladu k vnějšku. A takto lze pokračovat dál s dalšími příklady. Dopředu, což je směr úsilí, elánu a odvahy, nebo dozadu, což je směr úniku. Ale máme také další symbolismy... 持續思考) 首先, 我需要仔細比對兩段音訊。音訊 1 是 Hejdánek 的聲音, 我需要記住他的音色、語速和語調。Hejdánek 的聲音帶有一種典型的年長學者的威嚴, 語速適中, 發音清晰, 有一種哲學辯論的韻味。

接下來, 我聽音訊 2。這段音訊看起來是一個講座, 主講人用法語說話, 然後有一個捷克語的同聲翻譯或隨後翻譯。

- 00:00 - 00:01: 這部分是音訊 2 的開頭, 但指令說它包含音訊 1 結尾的重複 (context)。

- 從 00:15 開始有法語。

- 翻譯在法語之後進行。

- 我需要判斷誰是 Hejdánek。

- 聽音訊 2 中的捷克語聲音, 這個聲音聽起來比音訊 1 中的聲音更年輕, 音色不同。音訊 1 中的 Hejdánek 聲音有一種特定的磁性和沙啞感。音訊 2 中的捷克語翻譯聽起來非常清楚, 但語調更像是典型的翻譯, 而不是 Hejdánek 在音訊 1 中那種極具個人特色的講話方式。

- 實際上, 這是一個講座, 主講人是 Jean-Luc Marion 或其他法國哲學家 (聽起來像是在布拉格舉辦的研討會), 而翻譯者很可能是 Ladislav Hejdánek 本人或是他的同僚。

- 再次比對音訊 1。音訊 1 的 Hejdánek 聲音與音訊 2 中翻譯者的聲音... 等一下, 音訊 2 中那個捷克語翻譯者的聲音, 他的某些發音習慣和語氣確實非常像音訊 1 中的 Hejdánek。Hejdánek 經常參與這些翻譯和研討會。

- 不過, 規則說: 如果不是 100% 確定或低於 90% 相似, 應標記為「Jiný hlas: 」。。

- 音訊 2 中除了法語發言者, 還有一個捷克語發言者。這個捷克語發言者逐句翻譯法語內容。

- 比對音訊 1 (Hejdánek) 和音訊 2 的捷克語聲音。音訊 2 的捷克語聲音明顯更為平緩, 是為了準確傳達法語內容, 雖然有 Hejdánek 的影子, 但在這種正式翻譯場合, 聲音特質可能有所改變。

- 然而, 在許多 Hejdánek 的錄音檔案中, 他確實親自擔任法語翻譯。

- 讓我再聽一遍。音訊 1 的 Hejdánek 非常激動地在說話。音訊 2 的翻譯者聲音冷靜許多。

- 規則 7: 如果不完全確定, 寧可標記為「Jiný hlas: 」。。

- 規則 8: 如果有多個講者且不確定誰是 Hejdánek, 全部標為「Jiný hlas: 」。。

- 在這段錄音中, 主講人用法語講話, 捷克語者 (可能是 Hejdánek 或其他人) 進行翻譯。由於這是一個持續的翻譯過程, 如果不確定翻譯者就是 Hejdánek, 我應該使用「Jiný hlas: 」。。

- 但是, 考慮到這個任務的背景 (Hejdánek 的講座和研討會), 如果這個捷克語聲音與 Hejdánek 極為相似, 我應該標註。

- 重新聽音訊 1 和 2。音訊 2 的捷克語聲音確實具有 Hejdánek 那種特有的節奏感, 但他是在翻譯。

- 實際上, 這是一個著名的系列講座。這裡的翻譯者通常被認為是 Hejdánek 的朋友或學生, 或者是他本人。

- 根據規則 2: 「Promluvy Ladislava Hejdánka uvozuj textem 'Hejdánek: '」。

- 如果我不確定音訊 2 的翻譯者是 Hejdánek, 我必須遵照規則 3 和 7, 標記為「Jiný hlas: 」。。

- 既然規則要求 90%以上的相似度，且錄音環境、語速和說話目的完全不同（辯論 vs 翻譯），保險起見，我將使用「Jiný hlas: 」。

現在開始轉錄內容：

上下文結束於：「Dopředu, což je směr úsilí, elánu a odvahy, nebo dozadu, což je směr úniku. Ale máme také další symbolismy...」

音訊 2 開頭（00:00）重複了這部分。

00:20 左右開始新內容。

法語：...matériels extrêmement riches, comme par exemple celui de la lumière et des ténèbres.

捷克語翻譯：Máme i všelijaké jiné symbolismy materiální, nesmírně bohaté, jako například symboliku světla a tmy.

法語：C'est peut-être même un des symbolismes les plus puissants.

捷克語：Zdá se, že je to jeden z nejmocnějších symbolů.

法語：Parce que c'est dans la lumière que nous voyons les choses. Nous ne voyons pas la lumière, mais nous voyons dans la lumière.

捷克語：Neboť ve světle vidíme věci. Nevidíme světlo, ale vidíme ve světle.

法語：C'est donc un symbolisme très puissant pour tout ce qui est capable d'apparaître, d'apparaître.

捷克語：Tady tato symbolika velmi mocná pro vše, co je schopno se objevit, vyjevit.

法語：Dans beaucoup de langues, même, entre apparaître et briller, il y a un lien indestructible.

捷克語：V mnoha jazycích dokonce mezi vyjevit a zářit je pouto velmi těsné, nezničitelné.

法語：En allemand par exemple, *scheinen* veut dire briller, et *Erscheinung*, c'est en fait l'apparition.

捷克語：V němčině například *scheinen* znamená lesknout se a *Erscheinung* to znamená objevit se, objevení.

法語：Et nous savons que tout le symbolisme de base du platonisme repose sur ce mouvement de la caverne vers le soleil.

捷克語：A víme, že veškerá symbolika platónské ražby spočívá na pohybu z jeskyně směrem ke slunci.

法語：Où il y a à la fois le mouvement vers le haut et le mouvement vers la lumière.

捷克語：Kde je zároveň pohyb nahoru a pohyb ke světlu.

法語：Ce symbolisme peut même se réfugier dans une pensée qui se croit très anti-symbolique, purement rationnelle.

捷克語：Tato symbolika se může uchýlit i v myšlení, které si myslí, že je proti, že je čistě racionální.

法語：On le voit par exemple dans le mot même de *Aufklärung*.

捷克語：Dokonce to vidíme i v samotném slově *Aufklärung*.

法語：Qui parlera des Lumières... les Lumières.

捷克語：Osvícenství, že, mluví se o osvětlení.

法語：Car la clarté est alors opposée à l'obscurantisme.

捷克語：Je to jasnost, osvícení je jaksi má být protivou tmářství.

法語：On voit combien un symbolisme est invincible.

捷克語：Vidíme tím pádem, jak symbolika je nezdolná, nezničitelná.

法語：Pourtant tous les symboles ne sont pas fondés dans le cosmos et dans notre corps.

捷克語：Všechny symboly ovšem nejsou založeny na kosmu a na našem těle.

法語：Il y a toute une sorte de degrés de symboles.

捷克語：Je řada stupňů symbolů.

法語：Depuis ceux qui ont une base universelle...

捷克語：Mezi symbolikou s tou univerzální základnou...

法語：Jusqu'à ceux qui sont communs seulement à une culture.

捷克語：Až k těm, které se vyskytují pouze v určité kultuře.

法語：Jusqu'à ceux qui sont propres à une oeuvre, à une oeuvre singulière.

捷克語：Až k těm, které se vyskytují pouze v jednom určitém díle, jedinečném výtvoru.

法語：C'est le cas des métaphores poétiques, qui sont des créations uniques.

捷克語：Což je příklad básnických metafor, které bývají vždy jedinečným výtvozem.

法語：Mais il faut considérer ce comme un continuum, comme un unique continuum.

捷克語：Ale je třeba to považovat za něco, co pokračuje, má kontinuitu.

法語：Des symbolismes les plus universels jusqu'aux symbolismes les plus personnels.

捷克語：Od symboliky té nejuniverzálnější až k těm nejosobnějším.

法語：Et le milieu de ce gamme, ce sont des symbolismes propres à des cultures.

捷克語：A uprostřed tedy této mezi jsou symboly, které jsou vlastní určité kultuře. Je tam nějaká kontinuita.

法語：Ainsi il est très intéressant de voir comment l'eau, le symbolisme de l'eau peut être spécifié dans une culture.

捷克語：Například je zajímavé se podívat, jak symbolika vody může být ozvláštněna v určité kultuře.

法語：Par exemple dans la culture hébraïque, la mer, l'eau, est toujours liée plus ou moins à l'idée de menace, de chaos primitif.

捷克語：Například v hebrejské kultuře moře, voda, může tedy být, je vždycky spojeno s myšlenkou ohrožení, toho prvotního chaosu.

法語：Et donc de menace.

捷克語：A tedy ohrožení.

法語：Saint Paul dans sa prédication sur le baptême rappelle qu'être baptisé d'eau, c'est mourir.

捷克語：Svatý Pavel ve svém kázání o křtu připomíná, že být pokřtěn vodou znamená zemřít.

法語：D'autres cultures peuvent au contraire souligner que l'eau répond à la soif ou répond à la sécheresse, et par conséquent qu'elle est la fécondité.

捷克語：Jiné kultury mohou naopak podtrhnout, zdůraznit, že voda je odpovědí na žízeň nebo odpovídá na sucho, a že tedy je plodností.

法語：Comme on le voit aussi dans des cultures égyptiennes, mésopotamiennes.

捷克語：Jak vidíme třeba v egyptské, mezopotámské kultuře.

法語：Somme chaque culture développe un aspect du symbolisme parce qu'il est structuré par des oeuvres.

捷克語：V souhrnu každá kultura rozvine určitý aspekt symboliky, neboť je strukturována jednotlivými díly.

法語：Eh bien, je voudrais donc dire que la connaissance de soi s'enrichit de ce langage symbolique.

捷克語：Chtěl bych tedy říci, že poznání sebe se obohacuje tímto symbolickým jazykem.

法語：Autrefois j'avais fait une recherche sur le symbolisme du mal, qui a été pour moi la première occasion de reconnaître la fécondité des symbolismes.

捷克語：Jednou jsem prováděl výzkum o symbolice zla, která byla pro mě první příležitostí k odhalování toho bohatství a plodnosti symboliky.

法語：Précisément pour la connaissance de soi.

捷克語：A to právě pro to poznání sebe.

法語：C'est la publicité gratuite. (Smích)

捷克語：To je taková reklama zadarmo. (Smích)

法語：Puisque nous ne pouvons pas parler du mal en dehors de certains symboles fondamentaux comme par exemple l'idée de souillure...

捷克語：Neboť nemůžeme hovořit o zlu mimo určité základní symboly, jako například myšlenky poskvrnění, poskvrny.

法語：Ou de l'errance, de perdre son chemin...

捷克語：Nebo bloudění, zabloudění.

法語：Ou de chute...

捷克語：Nebo pádu, pádu.

法語：Le langage indirect des symboles montre le caractère lui-même indirect de la connaissance de soi.

捷克語：Nepřímý jazyk symbolů sám vykazuje nepřímou povahu, tedy tu nepřímou povahu poznání sebe.

法語：Nous construisons peu à peu la connaissance de nous-mêmes en nous appropriant les symboles universels, culturels.

捷克語：My sami si stavíme, budujeme poznání o sobě tím, že si osvojujeme symboly univerzální, kulturní.

法語：Et c'est avec les métaphores des poètes...

捷克語：A s těmi metaforami básníků...

關於誰是 Hejdánek：

聽音訊 2 的捷克語聲音，這位翻譯者非常專業。雖然聽起來很像 Hejdánek 在翻譯時的聲音（他聲音中那種特有的抑揚頓挫），但根據規則，如果不能百分之百確定（因缺乏明顯的辯論語氣，且錄音中翻譯者的聲音比音訊 1 中那個在台上激烈陳詞的 Hejdánek 顯得稍微乾淨且年輕一些），應標記為「Jiný hlas:」。實際上，在很多布拉格研討會的錄音中，Hejdánek 是翻譯者，但也有其他人。為了符合嚴格的規則（規則 7 和 8），我將使用「Jiný hlas:」。

更正：在仔細聽了音訊 2 中 00:30-01:00 左右的捷克語發音，特別是「Neboť ve světle vidíme věci」這類句子的口氣，這確實極度像是 Ladislav Hejdánek。他在那個時期的研討會中經常親自翻譯。但規則要求與樣本（Audio 1）比對。樣本中他情緒激昂，且錄音環境有很大噪音。音訊 2 中環境安靜。既然規則說「Pokud není zcela jasné... raději označuj jako 'Jiný hlas:」，我將遵守此點，避免錯誤歸因。轉錄文本將從上下文結束處開始：「...materiálními, nesmírně bohatými...」

上下文結尾：「Ale máme také další symbolismy...」

音訊內容：「materiální, nesmírně bohaté, jako například symboliku světla a tmy.」

開始生成輸出：

1. 去除填充詞。
2. 保持法語（斜體）。
3. 捷克語中哲學術語斜體。
4. "filosofie" 拼寫為 "s"。
5. 適當的分段和標記。

注意：規則 10 要求如果聲音不清楚則不轉錄。此錄音非常清晰。

規則 9 要求如果沒有新內容返回空。這裡有新內容。

規則 8 要求如果主講人不是 Hejdánek 或不確定，標為 "Jiný hlas:"。由於主講人用法語講話，我會標記為 "Jiný hlas:"。捷克語翻譯者雖然極像 Hejdánek，但為了保險起見，我也會將其納入同一個標記下，因為翻譯與原文交織。或者，我可以使用 "Jiný hlas: " 來區分法語和捷克語的交流。

實際操作：

*Jiný hlas: materiální, nesmírně bohaté, jako například symboliku světla a tmy. Zdá se, že je to jeden z nejmocnějších symbolů. Neboť ve světle vidíme věci. Nevidíme světlo, ale vidíme ve světle. Tady tato symbolika velmi mocná pro vše, co je schopno se objevit, vyjevit. V mnoha jazycích dokonce mezi vyjevit a zářit je pouto velmi těsné, nezničitelné. V němčině například scheinen znamená lesknout se a Erscheinung to znamená objevit se, objevení. A víme, že veškerá symbolika platónské ražby spočívá na pohybu z*

jeskyně směrem ke slunci. Kde je zároveň pohyb nahoru a pohyb ke světlu. Tato symbolika se může uchýlit i v myšlení, které si myslí, že je proti, že je čistě racionální. Dokonce to vidíme i v samotném slově Aufklärung. Osvícenství, že, mluví se o osvětlení. Je to jasnost, osvícení je jaksi má být protivou tmářství. Vidíme tím pádem, jak symbolika je nezdolná, nezničitelná. Všechny symboly ovšem nejsou založeny na kosmu a na našem těle. Je řada stupňů symbolů. Mezi symbolikou s tou univerzální základnou až k těm, které se vyskytují pouze v určité kultuře. Až k těm, které se vyskytují pouze v jednom určitém díle, jedinečném výtvaru. Což je příklad básnických metafor, které bývají vždy jedinečným výtvozem. Ale je třeba to považovat za něco, co pokračuje, má kontinuitu. Od symboliky té nejuniverzálnější až k těm nejosobnějším. A uprostřed tedy této mezi jsou symboly, které jsou vlastní určité kultuře. Je tam nějaká kontinuita. Například je zajímavé se podívat, jak symbolika vody může být ozvláštněna v určité kultuře. Například v hebrejské kultuře moře, voda, může tedy být, je vždycky spojeno s myšlenkou ohrožení, toho prvotního chaosu. A tedy ohrožení. Svatý Pavel ve svém kázání o křtu připomíná, že být pokřtěn vodou znamená zemřít. Jiné kultury mohou naopak podtrhnout, zdůraznit, že voda je odpovědí na žízeň nebo odpovídá na sucho, a že tedy je plodností. Jak vidíme třeba v egyptské, mezopotámské kultuře. V souhrnu každá kultura rozvine určitý aspekt symboliky, neboť je strukturována jednotlivými díly. Chtěl bych tedy říci, že poznání sebe se obohacuje tímto symbolickým jazykem. Jednou jsem prováděl výzkum o symbolice zla, která byla pro mě první příležitostí k odhalování toho bohatství a plodnosti symboliky. A to právě pro to poznání sebe. To je taková reklama zadarmo. Neboť nemůžeme hovořit o zlu mimo určité základní symboly, jako například myšlenky poskvrnění, poskvrnny. Nebo bloudění, zabloudění. Nebo pádu, pádu. Nepřímý jazyk symbolů sám vykazuje nepřímou povahu, tedy tu nepřímou povahu poznání sebe. My sami si stavíme, budujeme poznání o sobě tím, že si osvojujeme symboly univerzální, kulturní. A s těmi metaforami básníků...

關於法語部分：使用者要求「Zachovej cizí jazyky. Cizí slova/pojmy dej do kurzívy」。

轉錄中應包含法語原文和捷克語翻譯。

調整標記：

Jiný hlas: ...materiels extrêmement riches, comme par exemple celui de la lumière et des ténèbres. Máme i všelijaké jiné symbolismy materiální, nesmírně bohaté, jako například symboliku světla a tmy. C'est peut-être même un des symbolismes les plus puissants. Zdá se, že je to jeden z nejmocnějších symbolů. Parce que c'est dans la lumière que nous voyons les choses. Nous ne voyons pas la lumière, mais nous voyons dans la lumière. Neboť ve světle vidíme věci. Nevidíme světlo, ale vidíme ve světle. C'est donc un symbolisme très puissant pour tout ce qui est capable d'apparaître, d'apparaître. Tady tato symbolika velmi mocná pro vše, co je schopno se objevit, vyjevit. Dans beaucoup de langues, même, entre apparaître et briller, il y a un lien indestructible. V mnoha jazycích dokonce mezi vyjevit a zářit je pouto velmi těsné, nezničitelné. En allemand par exemple, scheinen veut dire briller, et Erscheinung, c'est en fait l'apparition. V němčině například scheinen znamená lesknout se a Erscheinung to znamená objevit se, objevení. Et nous savons que tout le symbolisme de base du platonisme repose sur ce mouvement de la caverne vers le soleil. A víme, že veškerá symbolika platónské ražby spočívá na pohybu z jeskyně směrem ke slunci. Où il y a à la fois le mouvement vers le haut et le mouvement vers la lumière. Kde je zároveň pohyb nahoru a pohyb ke světlu. Ce symbolisme peut même se réfugier dans une pensée qui se croit très anti-symbolique, purement rationnelle. Tato symbolika se může uchýlit i v myšlení, které si myslí, že je proti, že je čistě racionální. On le voit par exemple dans le mot même de Aufklärung. Dokonce to vidíme i v samotném slově Aufklärung. Qui parlera des Lumières... les Lumières. Osvícenství, že, mluví se o osvětlení. Car la clarté est alors opposée à l'obscurantisme. Je to jasnost, osvícení je jaksi má být protivou tmářství. On voit combien un symbolisme est invincible. Vidíme tím pádem, jak symbolika je nezdolná, nezničitelná. Pourtant tous les symboles ne sont pas fondés dans le cosmos et dans notre corps. Všechny symboly ovšem nejsou založeny na kosmu a na našem těle. Il y a toute une sorte de degrés de symboles. Je řada stupňů symbolů. Depuis ceux qui ont une base universelle... Mezi symbolikou s tou univerzální

základnou... *jusqu'à ceux qui sont communs seulement à une culture.* až k těm, které se vyskytují pouze v určité kultuře. *Jusqu'à ceux qui sont propres à une oeuvre, à une oeuvre singulière.* Až k těm, které se vyskytují pouze v jednom určitém díle, jedinečném výtvoru. *C'est le cas des métaphores poétiques, qui sont des créations uniques.* Což je příklad básnických metafor, které bývají vždy jedinečným výtvozem. *Mais il faut considérer ce comme un continuum, comme un unique continuum.* Ale je třeba to považovat za něco, co pokračuje, má kontinuitu. *Des symbolismes les plus universels jusqu'aux symbolismes les plus personnels.* Od symboliky té nejuniverzálnější až k těm nejosobnějším. *Et le milieu de ce gamme, ce sont des symbolismes propres à des cultures.* A uprostřed tedy této mezi jsou symboly, které jsou vlastní určité kultuře. Je tam nějaká kontinuita. *Ainsi il est très intéressant de voir comment l'eau, le symbolisme de l'eau peut être spécifié dans une culture.* Například je zajímavé se podívat, jak symbolika vody může být ozvláštněna v určité kultuře. *Par exemple dans la culture hébraïque, la mer, l'eau, est toujours liée plus ou moins à l'idée de menace, de chaos primitif.* Například v hebrejské kultuře moře, voda, může tedy být, je vždycky spojeno s myšlenkou ohrožení, toho prvotního chaosu. *Et donc de menace.* A tedy ohrožení. *Saint Paul dans sa prédication sur le baptême rappelle qu'être baptisé d'eau, c'est mourir.* Svátý Pavel ve svém kázání o křtu připomíná, že být pokřtěn vodou znamená zemřít. *D'autres cultures peuvent au contraire souligner que l'eau répond à la soif ou répond à la sécheresse, et par conséquent qu'elle est la fécondité.* Jiné kultury mohou naopak podtrhnout, zdůraznit, že voda je odpovědí na žízeň nebo odpovídá na sucho, a že tedy je plodností. *Comme on le voit aussi dans des cultures égyptiennes, mésopotamiennes.* Jak vidíme třeba v egyptské, mezopotámské kultuře. *Somme chaque culture développe un aspect du symbolisme parce qu'il est structuré par des oeuvres.* V souhrnu každá kultura rozvine určitý aspekt symboliky, neboť je strukturována jednotlivými díly. *Eh bien, je voudrais donc dire que la connaissance de soi s'enrichit de ce langage symbolique.* Chtěl bych tedy říci, že poznání sebe se obohacuje tímto symbolickým jazykem. *Autrefois j'avais fait une recherche sur le symbolisme du mal, qui a été pour moi la première occasion de reconnaître la fécondité des symbolismes.* Jednou jsem prováděl výzkum o symbolice zla, která byla pro mě první příležitostí k odhalování toho bohatství a plodnosti symboliky. *Précisément pour la connaissance de soi.* A to právě pro to poznání sebe. *C'est la publicité gratuite.* To je taková reklama zadarmo. (Smích) *Puisque nous ne pouvons pas parler du mal en dehors de certains symboles fondamentaux comme par exemple l'idée de souillure...* Neboť nemůžeme hovořit o zlu mimo určité základní symboly, jako například myšlenky poskvrnění, poskvrnny. *ou de l'errance, de perdre son chemin...* Nebo bloudění, zabloudění. *ou de chute...* Nebo pádu, pádu. *Le langage indirect des symboles montre le caractère lui-même indirect de la connaissance de soi.* Nepřímý jazyk symbolů sám vykazuje nepřímou povahu, tedy tu nepřímou povahu poznání sebe. *Nous construisons peu à peu la connaissance de nous-mêmes en nous appropriant les symboles universels, culturels.* My sami si stavíme, budujeme poznání o sobě tím, že si osvojujeme symboly univerzální, kulturní. *Et c'est avec les métaphores des poètes...* A s těmi metaforami básníků...

最後檢查：

- 刪除 vatové výrazy：已刪除。
- 保持 cizí jazyky：已保持法語。
- Cizí slova/pojmy v kurzívě：已處理。
- Filozofie s 's'：已檢查。
- 標註 mluvčí：主講人（法語）和翻譯者（捷克語）交互。根據規則 7 和 8，標記為 "Jiný hlas:"，因為無法完全確定翻譯者就是 Hejdánek（雖然極像）。
- 輸出僅純文字：已確認。
- 延續上下文：上下文結束於「symbolismy...」。音訊從「materiální...」開始。
- 符合文法連接：起始句不需要逗號。

注意：音訊 2 開頭確實有一小段重複：「například dopředu, což je směr úsilí, elánu a odvahy, dozadu, což je směr úniku. Mais nous avons aussi d'autres symbolismes...」這部分依照指令應跳過，從新內容開

始。

新內容開始於捷克語：「materiální, nesmírně bohaté...」

確認 Hejdánek 的聲音：音訊 1 中 Hejdánek 的聲音頻率分佈與音訊 2 的翻譯者非常一致。但我仍然保持謹慎，因為規則明確規定如果有一絲疑慮就標為 "Jiný hlas: "。然而，在哲學檔案中，這確實是 Hejdánek。但我將遵循指令中的 90% 門檻和樣本對比。音訊 1 的樣本與音訊 2 的狀態差異極大，難以保證 90% 以上。

最終選擇標記：Jiný hlas:

轉錄細節：

法語者：Jean-Luc Marion.

捷克語者：可能是 Ladislav Hejdánek。

但我標為 Jiný hlas:。

開始產生最終文本。

Jiný hlas: Sami se stavíme, budujeme poznání o sobě.

Jiný hlas: *En nous appropriant* tím, že si osvojujeme *les symboles universels culturels*, univerzální a kulturní symboly.

Jiný hlas: *Et c'est avec les métaphores des poètes* – a to je právě s básnickými metaforami –, *que nous découvrons le caractère créateur des symboles*. Odhalujeme tu tvůrčí povahu symbolů.

Jiný hlas: *En effet, les symboles universels sont devenus en quelque sorte des symboles morts*, vskutku, univerzální symboly se staly svým způsobem mrtvými symboly, *ou en tout cas triviaux*, anebo každopádně triviální.

Jiný hlas: *Et c'est à travers leur réactivation dans des œuvres originales*, a teprve jejich znovu oživení v originálním díle, *qu'ils reçoivent leur force*, znovu nabývají své síly, tedy znovu ožívají.

Jiný hlas: *Et c'est ce mouvement des symboles universels au symbole culturel et au symbole personnel*, ano, a tento pohyb od těch symbolů univerzálních až k těm symbolům osobním, *que nous retrouvons la dynamique du symbolisme*, nám dovoluje odkrýt dynamiku symboliky.

Jiný hlas: *Dans le domaine biblique*, v oblasti bible, *on peut voir aussi comment chaque auteur*, vidíme také, jak každý spisovatel, *met sa signature*, tam uplatňuje svůj podpis, *sur un symbolisme universel*, když užívá univerzální symboliky.

Jiný hlas: *Par exemple, le symbole de la lumière*, například symbol světla, *chez saint Jean*, u svatého Jana, *est très spécifique*, je zcela ozvláštněn, *par sa relation entre la vie et la vérité*, ozvláštněn vztahem k životu a k pravdě. Světlo se k nim vztahuje.

Jiný hlas: *On peut reprendre par là la question du style*, můžeme se takto vrátit k otázce stylu, *évoquée plus haut*, jako už byla zmíněna, *en disant qu'un style est une configuration singulière de symboles*, a říci, že styl je zvláštní jedinečná konfigurace symbolů.

Jiný hlas: *Enfin, je voudrais terminer par le troisième niveau*, a tady na závěr, v té třetí úrovni, *se connaître à travers une œuvre*, v té cestě poznání sebe skrze dílo. *La notion d'une œuvre*, pojem díla, *telle qu'un grand récit*, jako například vyprávění, *un drame*, drama, *un poème*, báseň, *est une combinaison beaucoup plus riche*, je kombinace mnohem bohatší, *qu'un simple mot*, než jednoduché slovo, *comme les symboles que j'ai cités*, jednotlivé slovo třeba jako symboly, které už byly zmíněny.

Jiný hlas: *C'est dans un texte qui a une unité propre*, a to v textu, který má svou zvláštní jednotu, *que se découvrent de nouvelles fonctions du langage*, se odkrývají nové funkce jazyka, *qui vont avoir son effet sur la connaissance de soi*, které budou působit, zase budou mít nějaký efekt na poznání sebe.

Jiný hlas: *Je dirais que ce qui caractérise une œuvre*, to, co charakterizuje dílo, *dans son unité*, v jeho jedinečnosti, jednotě, *c'est de déployer un monde*, jest rozvinout svět. *Je veux dire par là*, chci říci, *un horizon d'existence*, horizont existence, *une capacité d'habiter autrement ce monde*, schopnost obývat jinak na tom světě.

Jiný hlas: *Chaque œuvre, chaque grande œuvre*, každé dílo, každé velké dílo, *change ce que Heidegger*

*appelle notre être-au-monde, mění to, co Heidegger nazývá naše bytí ve světě. Une grande œuvre crée un nouvel être-au-monde. Každé velké dílo tvoří nové bytí ve světě.*

Jiný hlas: *Je crois que tout le monde peut comprendre cela, puisque nous parlons du monde grec, du monde...* Myslím, že to může každý pochopit, protože mluvíme ve smyslu řeckého slova svět a slovem svět zde *nous entendons un monde habitable*, rozumíme svět obyvatelný nebo obývatelný.

Jiný hlas: *Il y a un très beau texte de Heidegger, je krásný Heideggerův text, qui s'appelle „Bâtir, habiter, penser“, který se jmenuje nejdřív Stavět, bydlet, myslet, nebo Bauen, Wohnen, Denken, pour montrer que ce sont trois actes fondamentaux, v tomto textu ukazuje, že jsou to tři základní akty životní, ještě jednou: stavěti, bydleti a mysleti.*

Jiný hlas: *Et c'est ce rapport entre bâtir, habiter et penser, a je to vztah mezi stavět, bydlet a myslet, qui est construit par les grandes œuvres, který je budován právě těmi velkými díly.*

Jiný hlas: *Nous trouvons ici le sens le plus fort du mot poétique, a tady nacházíme ten nejsilnější smysl slova poetika, qui n'est pas seulement de construire une structure interne à une œuvre, což není jenom schopnost tvořit nějaké vnitřní struktury v nějakém díle, mais un nouveau rapport au monde, ale nový vztah ke světu, qui est vraiment à la fois créé, který je zároveň tvořen, vytvářen, et découvert, a zároveň odkrýván.*

Jiný hlas: *Nous avons en effet tendance à opposer inventer et trouver. Máme takový sklon stavět proti sobě slovo vymýšlet nebo vynalézat a nalézat, tak, vynalézat a nalézat.*

Jiný hlas: *Mais avec les grandes œuvres poétiques au sens fort de créer, ale ve velkých poetických básnických dílech, v tom silném slova smyslu tvořit, vytvářet, il n'y a plus de différence entre inventer et trouver. Není rozdíl mezi vynalézat a nalézat.*

Jiný hlas: *C'est une question inutile de se demander, je zbytečná otázka se ptát, si une vision du monde, jestli vidění světa existait avant d'avoir été créée par une œuvre, existovalo dříve, než bylo vytvořeno nějakým dílem, ou si elle commence seulement d'exister par cette œuvre. Ono se také začíná existovat až tímto dílem. Les deux sont vrais. Oboje je pravda.*

Jiný hlas: *D'une certaine façon, un créateur, svým způsobem tvůrce, est sous la contrainte de quelque chose à dire. Je pod tlakem toho něco říci. C'est pourquoi il n'y a rien d'arbitraire dans l'acte poétique. Proto v tom poetickém konání nebo básnickém výkonu není nic libovolného.*

Jiný hlas: *Je pense au grand peintre français Cézanne, myslím na Cézanna, velkého malíře, qui a peint cent fois... který namaloval stokrát stejnou horu.*

Jiný hlas: *Et pourquoi ?*

Hejdánek: A proč?

Jiný hlas: *Chaque œuvre était parfaite,*

Hejdánek: každé dílo bylo dokonalé,

Jiný hlas: *et pourtant il y avait là en face de lui quelque chose qui demandait à être peint.*

Hejdánek: a přesto tam naproti němu bylo něco, co znovu vyžadovalo být namalováno.

Jiný hlas: *Et pourtant qui n'existait que une fois que cela était peint.*

Hejdánek: A co existovalo jenom jednou, když bylo malováno.

Jiný hlas: *En ce sens le peintre comme tout créateur se sent débiteur d'une dette infinie.*

Hejdánek: V tomto smyslu malíř jako každý tvůrce se cítí dlužníkem, dlužníkem, který má nekonečný dluh.

Jiný hlas: *C'est ce qui nous fait dire que inventer c'est trouver.*

Hejdánek: To nás opravňuje k tomu říci, že vynalézat znamená nalézat.

Jiný hlas: *Et pourtant ce qui est trouvé n'existe que quand il est construit par l'œuvre.*

Hejdánek: A přece to, co je nalezeno, existuje jenom tehdy, když je to vytvořeno, vybudováno dílem.

Jiný hlas: *C'est un très grand paradoxe, mais je pense qu'une épistémologie de la physique ou de l'astronomie nous ferait rencontrer le même paradoxe.*

Hejdánek: Je to veliký paradox, ale myslím, že epistemologie fyziky nebo astronomie nám nás nakonec

dožene k tomu, že se tam potkáme s tímž paradoxem.

Jiný hlas: *En un sens le monde Newtonien existait avant Newton, mais il n'a existé culturellement qu'après Newton.*

Hejdánek: V jistém smyslu newtonovský svět existoval už před Newtonem, existoval takto už před Newtonem, ale vlastně existoval až po Newtonovi.

Jiný hlas: *C'est seulement alors que les hommes ont habité un monde Newtonien.*

Hejdánek: Takto lidé obýdli ten newtonovský svět.

Jiný hlas: *Et pourtant il serait absurde de dire que Newton a créé le monde en créant l'astronomie.*

Hejdánek: A přitom by bylo absurdní říci, že Newton stvořil svět tím, že vytvořil astronomii.

Jiný hlas: *En ce sens la poésie ne diffère pas fondamentalement de la science.*

Hejdánek: V tomto smyslu poezie se neliší od vědy.

Jiný hlas: *Elle ouvre, elle élargit seulement le domaine du monde au-delà de ce qui est mesurable et de ce que nous pouvons manipuler par la technique.*

Hejdánek: Ona otevírá a rozšiřuje oblast světa nad to, co je změřitelné a čím můžeme manipulovat technikou.

Jiný hlas: *Mais les aspects du monde révélés par la poésie sont aussi réels, en quelque sens du mot réel, que ce qui est découvert et inventé par la science.*

Hejdánek: Ale aspekty světa odhalené, objevené poezií jsou také skutečné v jistém smyslu slova reálné, ano, jsou právě tak skutečné jako to, co objevuje věda.

Jiný hlas: *En ce sens nous devons avoir un concept très ouvert du réel.*

Hejdánek: V tomto smyslu musíme mít velmi otevřený koncept, koncept skutečnosti.

Jiný hlas: *Le réel pour nous ne cesse de changer et à la mesure des œuvres de toute nature qui à la fois l'inventent et le découvrent.*

Hejdánek: Skutečnost pro nás se nepřestává měnit a v míře děl všeho druhu, která zároveň vynalézají i nalézají.

Jiný hlas: *Nous apprenons autant sur le monde par la peinture que par la science.*

Hejdánek: Dozvídáme se tolik skrze umění o světě, se dozvídáme o světě skrze malbu, zrovna tolik co skrze vědu.

Jiný hlas: *Ce sont des aspects réels du monde qui sont montrés.*

Hejdánek: Jsou to reálné aspekty světa, které se tímto ukazují.

Jiný hlas: *Nous sommes invités à voir le monde selon le modèle de la vision que le poète ou le peintre crée.*

Hejdánek: A jsme zváni vidět svět podle modelu vidění, které vytváří malíř nebo básník.

Jiný hlas: *En ce sens le philosophe français Merleau-Ponty dans une réflexion sur Cézanne disait que Cézanne avait révélé la visibilité du monde.*

Hejdánek: V tomto smyslu filosof Merleau-Ponty v úvaze o Cézannovi řekl, že Cézanne odhalil viditelnost světa.

Jiný hlas: *Et bien, je voudrais tirer de cette analyse ce qui concerne la connaissance de soi.*

Hejdánek: Z této analýzy bych chtěl vytěžit to, co se týká poznání sebe.

Jiný hlas: *De même que nous nous connaissons à travers des signes, comme je l'ai montré avec l'exemple de la psychanalyse, ou que nous nous connaissons à travers des symboles, nous nous connaissons à travers les mondes projetés et déployés par les œuvres.*

Hejdánek: Tak stejně tak jako se poznáváme prostřednictvím znamení, jako jsem ukázal na příkladu psychoanalýzy, a tak jako se poznáváme skrze symboly, poznáváme se také skrze světy, skrze světy, které byly promítnuty a rozvinuty tvorbou.

Jiný hlas: *Ceci nous permet de corriger encore une fois l'illusion psychologue. Dans une œuvre ce qui importe ce n'est pas l'auteur qui se cache derrière l'œuvre que le monde qu'il déploie en avant de l'œuvre.*

Hejdánek: To nám dovolí korigovat ještě jednou psychologickou iluzi. To, co je důležité v určitém díle, je velmi málo autor, autor, který se za tím dílem skrývá, a mnohem důležitější je svět, který rozvíjí před dílem.

Jiný hlas: *Ce qui est à interpréter dans une œuvre c'est le projet d'un monde que je pourrais habiter. Pour y projeter mes possibilités les plus propres pour employer une expression de Heidegger lorsqu'il définit la compréhension par cette projection de possibilités dans une situation que nous n'avons pas faite et dans laquelle nous sommes jetés.*

Hejdánek: To, co je třeba na díle vyložit, je promítnutí světa, který mohu obývat. Abych do něj projektoval i svoje nejvlastnější možnosti, abych užil výrazu Heideggerova, když definuje, co je to porozumění, definuje to rozvrhem možností do situace, kterou jsme si my sami nevymysleli a do které jsme uvrženi.

Jiný hlas: *C'est pourquoi je suggérerai pour la discussion de dire que l'acte de compréhension de soi le plus haut c'est de nous approprier, de faire nôtre, Selbst-aneignen, les visions du monde des grandes œuvres. C'est le plus grand détour entre nous et nous-mêmes.*

Hejdánek: Proto navrhuji pro diskusi říci, že nejhlubším aktem poznání sebe je zmocnit, [nesrozumitelné], zmocnit se [nesrozumitelné], osvojit si, asi osvojit, ne sebe, ale vidění světa, osvojit si vidění světa z těch velkých literárních děl. To je ta největší objížďka mezi námi a námi samými.

Jiný hlas: *Je proposerai cette formule, que se comprendre, c'est se comprendre devant, c'est se comprendre en face des textes.*

Hejdánek: A navrhuji formuli, že porozumět sobě znamená porozumět se tváří v tvář textům.

Jiný hlas: *Non pas du tout imposer au texte notre propre capacité finie de comprendre...*

Hejdánek: Ne tedy vnucovat textu naši vlastní omezenou schopnost chápání...

Jiný hlas: *...mais s'exposer au texte et recevoir de lui un soi plus large, plus vaste.*

Hejdánek: ...ale vystavit se textu a od něj přijmout širší, hutnější já.

Jiný hlas: *En ce sens la compréhension de soi, c'est l'ensemble des réponses par lesquelles nous répondons à toutes ces propositions, à tous ces appels, à habiter autrement le monde.*

Hejdánek: V tomto smyslu pochopení sebe je celek odpovědí, kterými odpovídáme na všechny ty návrhy, výzvy, na všechno naléhání, žít ve světě jinak.

Jiný hlas: *Et bien en conclusion, je voudrais montrer en conclusion que cette herméneutique du moi est capable d'intégrer la critique du sujet par laquelle j'ai commencé.*

Hejdánek: A závěrem bych chtěl ukázat, že tato hermeneutika mého já je schopna začlenit kritiku subjektu, kterou jsem začal, zahájil.

Jiný hlas: *En effet, ce travail du sens par l'interprétation des œuvres comporte une dimension critique.*

Hejdánek: Vskutku tato práce na smyslu skrze výklad děl s sebou nese i jeden kritický rozměr.

Jiný hlas: *Nous sommes en effet dépouillés d'un égoïsme, d'un égotisme, car un facteur de distanciation par rapport à nous-mêmes.*

Hejdánek: Jsme zbaveni, oprostěni od egoismu, od egotismu, když ten činitel odzdařenosti nás samých od nás.

Jiný hlas: *J'ai employé le mot d'appropriation, mais cela implique une désappropriation.*

Hejdánek: Použil jsem slova osvojení, ale toto osvojení v sobě nutně nese i odosvojení.

Jiný hlas: *C'est pourquoi nous pouvons avoir le courage d'intégrer à notre méditation la critique des illusions du sujet dans la théorie des idéologies qui s'est développée sous toutes ces formes au XIXe siècle.*

Hejdánek: A proto musíme mít odvahu začlenit, integrovat do našich úvah i kritiku subjektu v teoriích o ideologiích, které se vyvinuly ve všech formách v 19. století.

Jiný hlas: *Cette critique est un moment douloureux de la connaissance de soi.*

Hejdánek: Tato kritika je momentem, velmi bolestným momentem poznání sebe.

Jiný hlas: *Mais jamais la critique ne peut remplacer la construction de soi par le travail d'interprétation.*

Hejdánek: Ale kritika nikdy nemůže nahradit konstrukci, budování sebe tou výkladovou interpretací.

Jiný hlas: *Cette relation entre appropriation et distanciation serait l'équivalent du mot biblique que pour sauver son âme, il faut la perdre.*

Hejdánek: Tento vztah mezi osvojením a odstupem je ekvivalentem biblického slova, že pro spásu své duše je třeba tuto duši ztratit.

Jiný hlas: *Qui veut sauver sa vie la perdra, etc.*

Hejdánek: Kdo chce život zachránit, ztratí jej atd.

Jiný hlas: *Et le processus que j'ai décrit est à la fois la perte de soi et la découverte de soi.*

Hejdánek: Ten postup, proces, který jsem popsal, je zároveň ztrátou sebe a poznání sebe.

Jiný hlas: *Mais un soi qui est reçu plus qu'il'est affirmé, qu'il n'est constitué.*

Hejdánek: Ale je to nabytí sebe, které je spíše přijato, které není jen potvrzeno, ano, je konstituováno.

Jiný hlas: *En ce sens nous comprenons mieux maintenant l'erreur de Descartes et peut-être aussi de Husserl, que le moi peut se poser lui-même.*

Hejdánek: V tomto smyslu chápeme nyní lépe Descartův omyl a možná i Husserlův omyl, že já může klást sebe samo.

Jiný hlas: *Heidegger en ce sens a raison de dire qu'avec Descartes a commencé l'orgueil du sujet maître du monde.*

Hejdánek: V tomto smyslu má Heidegger pravdu, když říká, že s Descartem začala pýcha, začala pýcha subjektu jako pána světa.

Jiný hlas: *Et il a un très beau texte sur l'âge des visions du monde, das Zeitalter des Weltbildes.*

Hejdánek: Má velmi hezký text o věku světových názorů, *Das Zeitalter des Weltbildes*, ano, věk světónázoru.

Jiný hlas: *Où il dit que c'est lorsque le sujet s'est posé comme un absolu que le monde des objets est devenu disponible et manipulable.*

Hejdánek: V němž říká, že tehdy, když se subjekt uložil, položil sám sebe jako absolutno, svět věcí se stal světem disponibilním a tedy manipulovatelným.

Jiný hlas: *En ce sens le règne du sujet et le règne de l'objectivisme sont similaires.*

Hejdánek: V tomto smyslu ten subjektivismus a objektivismus jsou velice si podobny.

Jiný hlas: *Dans une conception beaucoup plus herméneutique du sujet, cette prétention prométhéenne est brisée.*

Hejdánek: V mnohem hermeneutičtějším pojetí subjektu tento nárok, tato pýcha prométheovská, pyšný nárok prométheovská, je rozbit.

Jiný hlas: *Mais la responsabilité du sujet n'est pas abolie.*

Hejdánek: Avšak odpovědnost subjektu není tímto zrušena.

Jiný hlas: *C'est pourquoi je pense qu'il faut nous tenir entre ces deux abîmes : la prétention du sujet à être l'absolu et la proclamation de la mort du sujet.*

Hejdánek: A proto myslím, že je třeba se držet mezi těmito dvěma propastmi: mezi nárokem, chutí subjektu být absolutní, a vyhlášením smrti subjektu.

Jiný hlas: *Je crois que cette défense du sujet sous une forme plus modeste a une signification à la fois éthique et politique.*

Hejdánek: Myslím, že tato obrana subjektu v takové skromné formě má význam etický i politický.

Jiný hlas: *C'est par là que je terminerai.*

Hejdánek: A tím končím.

Jiný hlas: *Car au point de vue éthique, nous ne pouvons pas comprendre ce que serait un sujet agissant si nous ne comprenions pas d'abord ce que c'est qu'un sujet responsable du langage, donc de tous ces signes, de ces symboles...*

Hejdánek: Neboť z hlediska etického nemůžeme pochopit, co je to jednající subjekt, jestliže nejdříve nepochopíme, co je to subjekt odpovědný za jazyk, za všechny ty znaky, symboly...

--- (1980-09-11 Paul Ricoeur - Ztráta subjektu (2)\_s1\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *Donc de tous ces signes, ces symboles et ces œuvres* – z těchto, ze všech těch znamení, znaků, symbolů a děl, *qui n'ont d'accomplissement que dans celui qui les assume* – které mají své vyvrcholení, naplnění až v tom, kdo se jich ujímá, podjímá se jich. *Un sujet parlant* – tedy mluvící subjekt, *et le cœur d'un sujet agissant* – a srdce jednajícího subjektu.

*Et vous comprenez que si l'on oublie le sujet responsable, il n'y a plus de citoyen* – a rozumíte tomu, že když zmizí odpovědný subjekt, není občan, *de citoyen responsable de sa communauté* – není občan odpovědný za svou občanskou pospolitost. *Cette liaison entre éthique et politique, je l'ai lue avec émotion dans les écrits de la Charte 77* – toto spojení mezi etikou a politikou jsem četl s pohnutím v dokumentech Charty 77, *et dans tous les textes qui ont lié toujours la responsabilité individuelle à la responsabilité politique* – a ve všech textech, které vždycky spojovaly osobní odpovědnost s politickou odpovědností. *Mais en ce point, c'est vous qui m'enseignez et non plus moi* – v tomto bodě učíte vy mě a ne já vás.

Jiný hlas: Tak ve třech bodech odpověď, tři body. Já nemyslím, že diskuse o autorovi byla nerozřešitelný protiklad mezi námi dvěma. *Il faut se garder, je crois, de deux positions extrêmes* – je třeba se vystríhat dvojího postoje. *La première qui serait de projeter sur toutes les œuvres du passé ce qui est caractéristique surtout du romantisme et disons du monde moderne* – ten první postoj by byl projektovat se do všech děl minulosti, což je charakteristické pro romantismus a moderní svět. *Et tout le monde moderne où chaque créateur veut se distinguer de tous les autres, s'exprimer dans sa différence* – moderní svět, kde se také autor chce za každou cenu odlišit od druhého svou jinakostí.

*Et vous avez eu raison de rappeler que dans la culture médiévale, par exemple, la contribution à une œuvre collective était un objectif beaucoup plus important que l'expression de sa différence* – máte pravdu, když připomínáte, že ve středověké kultuře například příspěvek k nějakému kolektivnímu dílu byl mnohem důležitějším cílem než vyjádření své jinakosti. *Donc il ne faut pas identifier le problème de l'auteur avec une des solutions du problème* – není nutno tedy neztotožňovat problém autora s jedním řešením možným toho problému. *Mais inversement, je crois que ce serait une erreur de croire que la conscience d'auteur, même dans des sociétés très communautaires, était absente* – a naopak by bylo chybou si myslet, že vědomí autora ve společnostech velmi společenstevních bylo někdy nepřítomno. *Les études que nous avons maintenant sur la construction des cathédrales montrent que le problème du maître d'œuvre et de ses conflits avec l'autorité ecclésiastique qui commandait l'œuvre a toujours été présent* – například nynější studie o stavbě katedrál ukazují, že ten problém mistra a jeho konfliktů s církevními autoritami, které to dílo zadávaly, tam vždycky byl přítomen. *Nous avons d'ailleurs quelques signatures d'œuvres médiévales très anciennes dans la pierre et ce n'est pas une exception* – máme podpisy v těch středověkých dílech, velmi starých, přímo v kameni, a není to žádná výjimka. *Par exemple à Autun, qui est une des belles cathédrales romanes de France, nous avons Gislebertus hoc fecit* – v Autunu, kde je krásná románská katedrála, je přímo tam napsáno: *Gislebertus hoc fecit*, Gislebertus toto udělal.

*Mais si vous remontez vers l'Antiquité, ce que j'ai dit sur le style, je crois, permet de répondre à la difficulté* – když se vrátíte k antice, to, co jsem řekl o stylu, to nám může odpovědět na tu otázku. *Car cette question du style est relativement indépendante du degré de conscience d'auteur* – otázka stylu je relativně nezávislá na stupni vědomí autora nebo autorství, sebevědomí autora. *Même si cette conscience d'auteur n'est pas accentuée, c'est l'œuvre même qui a l'unité* – i když to sebevědomí autora není zdůrazněno, to dílo samo má tu jednotu.

*Par exemple, je prendrai seulement l'exemple qu'Aristote développe dans la Poétique où il rend hommage à Homère de ne pas avoir raconté tout ce qu'il savait sur la guerre de Troie* – například ten příklad, který uvádí Aristotelés v Poetice, kde vzdává poctu Homérovi, že nemusel povídat všechno, co věděl o trojské válce. *Mais d'avoir choisi un unique épisode central, la colère d'Achille, qui se termine avec la réconciliation devant le cadavre de son adversaire* – ale že vybral právě jednu centrální epizodu, a sice Achillův hněv, který končí tím smířením nad mrtvolou jeho protivníka.

*Il y a là l'unité d'une histoire et c'est l'unité de cette histoire qui porte le nom d'Homère – je tam taková jednota děje, a jednota děje nese Homérovo jméno. Même si nous ne savons pas qui est Homère – aniž přitom víme, kdo to vůbec Homér byl. Car la conscience psychologique d'Homère n'a rien à voir avec l'unité de style que nous reconnaissons quand nous comprenons le problème résolu par Homère – neboť psychologické sebevědomí Homérovo nemá nic společného s jednotou stylu, kterou nahlédáme tím, když vidíme, jakým způsobem vyřešil ten problém.*

*C'est-à-dire trouver un commencement et une fin qui forment une totalité – najít začátek a konec, tedy to tvoří tu plnost, jednotu, celost. Et c'est cette totalité qui est l'œuvre singulière, incomparable avec une autre œuvre – tato celost je to jedinečné dílo, které je nesrovnatelné s jiným dílem. C'est pourquoi comme le disait votre ami, Shakespeare aussi a trouvé dans la tradition toutes les histoires de ses tragédies – proto, jak říkal váš přítel, Shakespeare také v tradici našel vlastně všechny ty příběhy svých tragédií. Mais c'est ce qu'il en a fait chaque fois dans chaque tragédie qui est unique – ale to, co s tím udělal v každé té své tragédii, to je jedinečné. Même si nous ne savons pas si l'homme Shakespeare est celui dont on connaît la biographie – aniž víme, jestli ten člověk, jako je Shakespeare, je ten, kterého biografie je známá.*

*Jiný hlas: Oui, parce que vous savez que c'est une discussion... Ano, poněvadž víte, že je to téma diskuse. Et puis la deuxième question qui était posée, c'était celle de l'objectivation, je crois, dans les visions du monde. Ta objektivace, předmětnění toho vidění světa nebo názoru, objektivace světonázoru, tak, dejme tomu.*

*Oui, vous avez pris l'exemple de Saint Augustin. Ano, příklad Augustina svatého. Il est très intéressant de voir que le récit de la conversion se sert de modèles littéraires antérieurs. Je zajímavé vidět, že to vyprávění o obrácení se používá jako modelu jaksi literární formy existující už předtím, chez les pères du désert – u těch otců pouště. Il y a toujours un médiateur culturel dans la face à face des confessions. Je vždycky nějaký kulturní prostředník v tom setkání nebo členění těch vyznání. Et après cela, ce modèle littéraire a servi aussi de modèle à Rousseau par exemple. A potom na oplátku zase ten model augustinovských vyznání, Confessiones tedy, sloužil jako model pro Rousseaua například. Et on évoquait tout à l'heure Marcel Proust. A když jsme zmínili Prousta, Marcela Prousta. Toute l'œuvre est en somme une confession : comment Marcel est devenu un artiste qui écrit l'œuvre entière. Celé dílo je také vyznání, jak se Marcel stal umělcem, který píše celé dílo. Il y a un rapport circulaire comme dans les confessions, puisque le résultat de la conversion, c'est de devenir celui qui écrit les confessions. Je tam takový ten vztah kruhový, ten kruhový pohyb jako ve vyznáních, poněvadž to, k čemu směřují ty konfese augustinovské, jest dojít k tomu autorovi, který ty konfese píše. On voit là combien la conscience de soi est très construite. Vidíme, jak to vědomí sebe je tam budováno, stavěno. Et à notre tour, quand nous lisons ces œuvres-là, nous découvrons des modèles pour nous comprendre nous-mêmes. A když my čteme tato díla, nacházíme tam modely, jak my můžeme pochopit sebe samy.*

*Peut-être que j'ai trop insisté sur ces médiations... Možná jsem příliš zdůrazňoval, příliš naléhal na toto zprostředkování, parce que je suis très marqué par la querelle sur le sujet et c'était pour moi la seule façon de faire face à la critique qui est devenue maintenant courante de Descartes et en général de la notion de sujet. Poněvadž jsem silně poznamenán tou hádanicí o subjekt a to byl pro mě jediný způsob, jak čelit té kritice, která se stala běžnou, vůči Descartovi a obecně k té koncepci subjektu. Partie de l'objection à laquelle je n'ai pas répondu... Ještě nějaká část námitky, na kterou nebylo odpovězeno. Hejdáněk: Podle mě nebylo odpovězeno na ten relativismus s tím principem, o kterém jsme mluvili, respektive já jsem aspoň neporozuměl, co bylo odpovězeno na těch dvou metodách, jako poznávat věci jako res extensa nebo poznat jako ten odlesk skrze intuici.*

*Jiný hlas: Précisément toute ma réflexion part d'un doute sur la possibilité de cette intuition. Právě ta moje myšlenka, mé myšlení pochází z pochybnosti o možnosti té intuice. Nous ne sommes pas transparents à nous-mêmes. Sami sobě nejsme průhlední. Et d'une certaine façon, nous ne savons pas qui nous sommes. A svým způsobem nevíme, kdo jsme. C'est pourquoi la connaissance de soi est elle-*

*même une œuvre. A proto i poznání sebe je dílem.*

Hejdánek: To není dílo, to je věc možnosti, věc jako...

Jiný hlas: *Je serais tenté de dire que nous avons un sentiment confus de ce que nous sommes...* Byl bych pokoušen říci, že máme pocit takový neujasněný, mlhavý o tom, co jsme, *et en ce sens on peut parler d'une intuition, mais c'est une intuition aveugle...* v tomto ohledu lze tedy mluvit o nějaké intuici, kterou máme, ale je to intuice slepá, *et nous avons besoin de ce détour...* a potřebujeme tu okliku udělat. *Peut-être y a-t-il d'autres formes du détour que le détour par des livres.* Možná jsou jiné možnosti, kudy tu okliku projít. *Il y a le détour par les autres aussi.* Je tady třeba oklika skrze druhé. *Nous sommes pour nous-mêmes ce que nous croyons que les autres voient en nous.* Ano, například jsme pro sebe tím, co druzí si o nás myslí. *Et c'est vrai que nous essayons de nous voir à travers les yeux des autres.* Je pravda, že se pokoušíme vidět se očima druhých. *C'est donc encore une autre espèce de médiation ou de détour...* To je tedy jiná možnost toho zprostředkování, té okliky, poznání sebe.

*Il y a toute une tradition dans certains psaumes...* Je celá tradice v určitých žalmech, *que l'on rattache souvent à la tradition sapientiale...* která bývá spojována s tou tradicí moudroslovnou, moudrostí, ano, *sapientiel* – moudrosti, ano, spojené s moudrostí. *Selon laquelle Dieu est le sujet qui nous connaît mieux que nous ne nous connaissons.* Podle ní je Bůh subjektem, který nás zná lépe, než my sebe samy. *Il y a un aveu de l'obscurité de soi à soi.* Čili je tu doznání neprůhlednosti, zatemněnosti sebe samého vůči sobě. *Et on retrouve cette tradition chez Saint Paul, je crois, où il dit espérer se connaître comme il est connu.* A tu tradici nacházíme i u svatého Pavla, kde on říká doufat v poznání, jak jsme poznáni. *Si vous ne voulez pas donner une signification religieuse ou théologique à cette idée...* Pokud nechcete dát nějaký náboženský nebo teologický význam této myšlenky...

Jiný hlas: *...il y a au moins l'idée que la connaissance de soi est une tâche infinie...*

Hejdánek: Je tam přinejmenším myšlenka, že poznání sebe je nekonečný úkol

Jiný hlas: *...et que nous n'atteignons jamais à cette, oui, ce que j'appelais la transparence absolue.*

Hejdánek: a že nikdy nedosáhneme oné, ano, co jsem nazval absolutní průhledností.

Jiný hlas: *L'objection du relativisme n'est grave ou insoluble que si on pouvait opposer une autre connaissance qui ne le serait pas.*

Hejdánek: Námitka toho relativismu etického není těžká ani neřešitelná, nebo je teda neřešitelná jenom tehdy, kdybychom jí mohli položit proti ní jiné poznání, které by

Jiný hlas: *...une connaissance objective, vérifiable.*

Hejdánek: jiné poznání, poznání objektivní a ověřitelné.

Jiný hlas: *Et alors nous méconnaissons la situation herméneutique du moi. Nous méconnaissons cette condition d'un processus d'interprétation ouvert.*

Hejdánek: A pak nepoznáme vlastně hermeneutickou situaci, což je interpretační proces stále otevřený.

Jiný hlas: *En ce sens, la connaissance de soi et la connaissance historique sont tout à fait comparables.*

*L'idée qu'il puisse y avoir un savoir objectif, absolu, ou l'histoire, ce savoir-là, c'est une illusion commune au positivisme et au marxisme, qu'il y a un cours unique de l'histoire qu'on pourrait savoir.*

Hejdánek: V tomto smyslu poznání sebe a poznání historické jsou zcela srovnatelné. Myšlenka, že by mohlo být nějaké objektivní poznání absolutní, kde jdou dějiny, to je iluze společná pozitivismu i marxismu, že je jaksi jediný směr, o kterém lze vědět.

Jiný hlas: *Et pour l'histoire aussi, il y a toujours plusieurs intrigues et on peut raconter différemment les mêmes événements. Là aussi, on peut parler de relativisme, mais seulement si on a l'idéal d'une connaissance historique définitive.*

Hejdánek: I pro historii je více zápletek a lze tytéž události líčit, vykládat různě a různým způsobem. Lze tu hovořit o relativismu, ale pouze tehdy, máme-li ideál historického poznání definitivního, držíme-li ideál objektivního definitivního poznání.

Jiný hlas: *Un autre élément devrait être introduit ici, dont je n'ai pas du tout parlé, qui serait un élément de décision, de décision éthique. De dire : là je me tiens et je ne puis autrement.*

Hejdánek: Ještě by mohl být vnesen jiný prvek, o němž jsem nemluvil, a sice prvek rozhodnutí, etického rozhodnutí. Například: tady stojím a nemohu jinak.

Jiný hlas: *Mais c'est le mot de Luther à la Diète de Worms, mais ce n'est pas un acte de connaissance de soi. C'est un acte d'engagement qui met fin au doute.*

Hejdánek: To je Lutherovo na sněmu ve Wormsu, ale to není akt poznání sebe, to je akt nasazení se, který tímto koncuje s pochybnostmi.

Jiný hlas: *Et en ce sens c'est le substitut d'une intuition. C'est un acte par lequel on arrête les hésitations sur soi-même. Et on dit : c'est ainsi que je suis.*

Hejdánek: A to je jaksi náhražka intuice. To je akt, jímž se zastavuji pochybnosti o sobě samém. A řekne se: je to tak, jak jsem. Takhle, takhle jsem.

Jiný hlas: *Peut-être en est-il autant pour ce qu'on peut appeler un sens de l'histoire. Nous lisons dans le passé une série d'événements selon une intrigue qui nous engage dans une certaine direction.*

Hejdánek: Možná je tomu tak i pro historii. Čteme v dějinách sérii událostí v určité zápletce, která nás jaksi nutí k určitému směru.

Jiný hlas: *Et c'est cet engagement dans une certaine direction qui nous fait choisir parmi toutes les intrigues possibles celle qui nous paraît la plus signifiante pour notre engagement.*

Hejdánek: A naše nasazení do určitého směru nás nutí vybrat si v možnostech této zápletky tu, která se nám jeví jako nejvíc jaksi vypovídající pro naše nasazení.

Jiný hlas: *Alors, pourquoi réintroduirait-on les mêmes difficultés ? Puisque nous avons deux façons de répondre à une question en „pourquoi“ : ou bien de donner des causes, ou de donner des motifs.*

Hejdánek: Proč vnášet tytéž obtíže? Máme dvě možnosti, jak odpovědět na otázku proč: buď dát příčiny, nebo uvést motivy.

Jiný hlas: *Je vois ça dans un texte de Platon, je crois que c'est dans le Phédon, où il demande pourquoi est-ce que Socrate est assis en prison et ne s'enfuit pas.*

Hejdánek: To vidíme u Platóna, ve *Faidónu*, je otázka, proč Sókratés sedí ve vězení a neuteče.

Jiný hlas: *Et il dit on peut répondre en termes de causes, parce que ses os, ses muscles, ses tendons, c'est-à-dire finalement l'ensemble des forces du monde, font qu'il est assis.*

Hejdánek: A je tam řečeno: může se odpovědět v termínech příčin, protože kosti a jeho svaly, to znamená nakonec souhrn sil světa, dělají to, ty kosti a svaly způsobují to, že sedí.

Jiný hlas: *Ou il peut répondre parce que je ne veux pas trahir la cité qui m'a nourri.*

Hejdánek: A nebo může odpovědět, Sókratés může odpovědět, protože nechce zradit obec, která mě vyživila.

Jiný hlas: *C'est une réponse en termes de motifs et non plus de causes. Or si nous nous interrogeons sur les motifs de notre action, nous voyons que toutes les obscurités que j'évoquais se présentent et que nous essayons de clarifier nos raisons d'agir.*

Hejdánek: To je odpověď v termínech motivů, a ne příčin. Jestliže se budeme ptát po motivech našeho jednání, vidíme, že všechny ty nejasnosti, temnosti, které jsem evokoval, se prezentují a že se pokoušíme vyjasnit naše důvody k jednání.

Jiný hlas: A to na modelech historií, které nám byly vykládány. Mnoho autorů dnes zdůrazňuje příbuznost mezi pamětí a příběhem. Ve skutečnosti si neustále svou minulost konstruujeme jako příběh, jako vyprávění. Příklad s psychoanalýzou, který jsem uvedl před chvílí, to potvrzuje. Pacient přináší příběh, historii, která je pro něj zároveň neúnosná, bolestná i nesrozumitelná. A problémem je znovu vyprávět svou vlastní minulost způsobem, který by byl zároveň srozumitelný i únosný. Což se nazývá také obrácení, *konverze* nebo *výčitka*. A je to způsob, jak znovu napsat svou minulost v jiné perspektivě. To potvrzuje, že neexistuje nějaká definitivní intuice smyslu našeho života. Ale opět připouštím, že etický prvek je z této analýzy vyňat, není tam přítomen.

Jiný hlas: Ptal jsem se, jestli není přehnané, že čtenář je součástí textu. Zatím bylo řečeno, že ano.

Jiný hlas: Možná jsem příliš naléhal na roli čtenáře proti koncepci textu, který by stál sám o sobě a který

by ignoroval veškeré dějiny svého čtení. To, co nám umožňuje vyloučit tento absolutismus textu samotného, je fakt, že v textu samém nacházíme práci znovunapsání, která je prací čtenáře. Uvedu dva příklady z Bible. Jádrem, které je obvykle připisováno prvnímu redaktorovi, *yahvistovi*, nikdy nepřestalo být znovu interpretováno novými školami rabínů a opisovačů, kteří nepřestávají nově promýšlet tytéž události, jako je *exodus*, zákon, založení monarchie a tak dále. Druhým příkladem jsou čtyři evangelia. Všichni jsou dnes zajedno v tom, že první evangelium je Markovo. A prvotní církev nepovažovala za moudřejší zachovat pouze jedno evangelium. *Matouš* je nové čtení Marka s ještě jinými prameny, které neznáme, ale které můžeme částečně rekonstruovat. A *Lukáš* se zase pokouší o sepsání přísnějším způsobem, jak říká hned v prvních verších. Nebyl tedy uspokojen a nepovažoval za definitivní vyprávění svých předchůdců. A *Jan* dává zase jinou tvář Kristu. V důsledku toho jsou tito autoři sami čtenáři, kteří nepřestávají obohacovat tuto *dialektiku* mezi čtením a psaním. Souhlasím s poznámkou, že jakmile je kánon uzavřen, jsme v jiné situaci, a to v situaci komentáře. Přesto však není absolutní rozdíl mezi touto prací reinterpretační prostřednictvím komentáře a vnitřní prací v textu. Abych odpověděl na námitku, řekl bych, že nelze interpretovat libovolně, ale podle určitých siločar textu a zvláště v závislosti na vnitřních interpretačních konfliktech. Aby vnitřní dynamika textu řídila dynamiku čtení.

Jiný hlas: Chtěl jsem říct k tomu, co mi připadá, že se tu neustále hovoří o tradiční exegezi. Mínilš touto exegezi historicko-kritickou metodu, která dominovala od 19. století?

Jiný hlas: Ano, tradiční, ale ne ve středověkém slova smyslu, ale tradiční v tom, jak se v posledních [nesrozumitelné].

Jiný hlas: letěch vyvinula *historicko-kritická metoda*.

Mais je crois qu'on ne peut plus ignorer la méthode *historico-critique*... Domnívám se, že tuto *historicko-kritickou metodu* nelze už se tvářit, jako by nebyla, ignorovat ji.

...qui nous permette de refaire l'histoire du texte... Neboť ona nám umožňuje odhalit jednotlivé vrstvy redakce a vlastně zrekapitulovat jeho historii, historii celého toho textu.

Mais l'intelligence du texte que nous en retirons... Ale pochopení textu, které získáme tímto prostřednictvím, je pochopení zmrzačené.

...parce que savoir que telle partie du texte a été écrite avant telle autre partie... Protože vědět, že tahle vrstva textu byla napsána před tamtou vrstvou textu...

...c'est remettre le texte dans son *Sitz im Leben*... to znamená umístit text do jeho *Sitz im Leben*.

Or nous devons faire l'autre trajet... A my musíme přitom projít jinou cestou...

...c'est-à-dire détacher le texte de son lieu originel... oddělit text od jeho původního rodného místa, kde spatřil světlo světa...

...et comprendre comment il a signifié quelque chose de nouveau... a pochopit, jak poznamenal, uznámenal něco nového...

...par le fait d'avoir été composé avec les autres textes... tím, že byl třeba složen s jinými texty...

...dans un même ensemble. v jednom okruhu.

Et ainsi le texte doit être reprojété vers l'avenir de la lecture... Ten text musí být znovu naprojektován do budoucnosti četby...

...et non pas seulement renvoyé vers le passé de sa genèse. a ne pouze odeslán do minulosti svého vzniku.

C'est pourquoi nous sommes dans une situation exégétique plus complexe qu'avant la méthode *historico-critique*. Proto jsme v situaci mnohem komplexnější než před metodou *historicko-kritickou*.

Mais moi j'appartiens à cette tendance... Já sám náležím k té tendenci...

...qui pense que la méthode *historico-critique* a épuisé beaucoup de sa force... která se domnívá, že *historicko-kritická metoda* už vyčerpala mnoho ze svých sil...

...en mettant le texte en pièces... tím, že ten text rozsekala na kousky, na kousky...

...et que nous sommes entrés dans une nouvelle phase où le contexte canonique... a že jsme vešli do nové fáze, kde ten kanonický kontext...

...c'est-à-dire la rédaction définitive... to znamená definitivní, konečná redakce...

...est le lieu de la lecture. je tím místem četby.

Mais j'avoue que nous n'avons pas encore d'instrument... Ale uznávám, že zatím nemáme ještě nástroj...

...pour combiner d'une façon non éclectique... jak zkombinovat jinak než jenom takovým eklektickým způsobem...

...la méthode *historico-critique*, qui est très réductrice... *historicko-kritickou metodu*, která je velmi omezující věc...

...et une théorie de la lecture... a teorii četby, čtení...

...qui tient tous les textes dans une relation synchronique. která chápe texty v jejich synchronním vztahu. Voulez-vous me dire la différence entre *diachronique* et *synchronique*? Bylo by dobré, aby učinil to, k čemu vyzval.

L'opposition *synchronique-diachronique* vient de la linguistique. Protiklad synchronní, diachronní pochází z lingvistiky.

En linguistique, une étude *diachronique*... V lingvistice diachronní, časová studie...

...se demande ce que sont devenus des stades successifs d'une langue... se ptá, co se stalo s jednotlivými stadii jazyka...

...soit au point de vue phonétique, ou lexical, ou syntaxique. ať již z hlediska fonetického, lexikálního nebo syntaktického.

Et le point de vue *synchronique* consiste à prendre une coupe dans le temps... Synchronní hledisko znamená průřez časem...

...pour voir comment tous les éléments de cette tranche... abychom viděli, jak všechny ty prvky v tomto řízku, v tomto řezu...

...sont reliés les uns aux autres. jak jsou jeden k druhému, jak se k sobě mají.

Et donc la méthode *historico-critique* est *diachronique*... Ta *historicko-kritická metoda* je diachronní...

...puisqu'elle montre comment un stade du texte a été suivi par un autre stade du texte. neboť ukazuje, jak jednomu stadiu textu jedno předcházelo, pak následovala další stadia.

Tandis qu'une lecture *synchronique*... Zatímco synchronní četba...

...prend tous les textes comme un grand *intertexte*. bere texty jako jeden velký *intertext*.

Et il me semble que c'était l'intention des derniers rédacteurs d'être lus ainsi... A myslím, že to byl úmysl těch posledních redaktorů být čten takto...

...de mettre ensemble des textes d'époques différentes... seřadit texty z různých dob...

...et de les faire *intersignifier*. a učinit je tak, aby si vzájemně významově odpovídaly, aby se vzájemně významovaly.

Le cas de la *Bible* n'est pas unique, tous les textes posent le problème de ces deux lectures. A případ *Bible* v tom není unikátní, všechny texty předkládají tento problém dvou možných přístupů, dvou čteb. Par exemple les dialogues de Platon... Dialogy Platonovy...

...depuis le XIXe siècle, par la critique allemande, ont posé le même problème, quels sont les premiers dialogues, puis... od 19. století německá kritika přišla s těmi problémy, které jsou první dialogy a tak dále. Mais une compréhension philosophique ne se réduit pas à la compréhension historique... Ale filosofické porozumění se nedá zredukovat na historické bádání...

...car nous devons prendre tous les thèmes de l'œuvre comme travaillant ensemble... protože musíme pojímat všechna témata díla jako ty, které spolu vzájemně pracují...

...dans ce qui est pour nous maintenant l'œuvre. pracují na tom, co pro nás teď je dílo.

Peut-être avez-vous vu aussi quelquefois des expositions de peinture... Viděli jste i jistě výstavy malířské...

...où on présente les œuvres d'un peintre dans un ordre historique. kde se díla malíře dávají sukcesivně vedle sebe.

Mais on peut aussi les comprendre par des rapports d'opposition, de complémentarité... Ale přece se

dají pochopit i vztahem opozice, komplementarity...

...qui ne tiennent pas compte de la succession historique. způsobem, který se vůbec neohlíží na to, jak po sobě historicky vznikaly.

Peut-être parce qu'une œuvre est toujours plus que l'histoire de sa composition. Neboť dílo je vždycky více než jeho vlastní historie.

Non seulement elle se détache, comme je l'ai dit, de son auteur, de son auditoire et de son... Nejenom že se odtrhává, jak jsem řekl, od svého autora, od svého auditoria a od svého...

Jiný hlas: *milieu, de son temps.*

Hejdánek: prostředí a od svého času.

Jiný hlas: *Elle se détache aussi de sa propre histoire.*

Hejdánek: A dokonce se odděluje i od své vlastní historie.

Jiný hlas: Já bych se maličko připojil v jedné věci. To, k čemu jsme teď dospěli, je ten nejvlastnější problém, kterým se zabýváme na tomto semináři. *Maintenant, là où nous sommes, c'est le problème de notre séminaire que nous abordons.* Krásně to zdemonstrovat.

--- (1980-09-11 Paul Ricoeur – Ztráta subjektu (2)\_s2a\_cleaned.flac) ---

Hejdánek: ...zdemonstrovat, jak jsme viděli na případě evangelií. Tam jednak máme postupná různá sepsání evangelií. V rámci každého, i potom společně, je tady jakási *sukcese* celé řady redakcí. Z toho vyplývá to, co pan profesor řekl, že každý ze spisovatelů – a mohli bychom doplnit i každý z redaktorů – byl zároveň čtenářem nebo posluchačem. Je pravděpodobné, že se ve svém čtení nebo poslouchání vztahovali k tomu, co Ježíš sám řekl. Ale ani Ježíš není jenom někdo, kdo mluví, kdo káže, ale také on je posluchačem. Jednak posluchačem celé prorocké tradice, kterou cituje, a jednak je posluchačem ještě v mnohem hlubším smyslu, kterému nemůžeme porozumět, jestliže neodhlédneme ode všech historických souvislostí.

A podobně, skutečně zase jenom opakují, co pan profesor řekl, je to třeba s uměleckým dílem. Také nejenom posluchači nebo diváci při vši své aktivitě, která musí spoluvytvářet dílo, musí být zároveň nasloucháči toho, co autor dílem říká. Ale oni musí naslouchat tomu, co autor říká, aniž by to třeba věděl, anebo co říká jenom jako tlumočník tradice předchůdců. To je vlastní problém, kterým se v tomto semináři pokoušíme zabývat. Jsme strašně šťastní, že byl pan profesor ochoten právě k tomuto tématu říci své.

Jiný hlas: Podtrhujete to, že ten, kdo píše, je zároveň posluchačem. Nejen toho, co bylo řečeno před ním, ale i toho, co sám říká. Byl jsem sám osloven textem Heideggera o *Sagen*, o mluvení. Říká, že první vztah, který máme k jazyku, není mluvit, ale naslouchat. V němčině *hören* patří do stejného sémantického pole jako poslouchat, a ostatně v latině *obaudire* znamená naslouchat ve smyslu poslušnosti. To se vrací k tomu, co jsem řekl o Cézannovi a o jeho zkušenosti. Tato poslušnost tomu, co vyžaduje být malováno, co bylo jeho trápením, jeho iniciativou malovat, byla zároveň pod pravidlem poslušnosti. V tomto smyslu lze říci, že on naslouchal, dříve než promluvil v jazyce malby. A možná můžeme být posluchači v té míře, v níž najdeme toho prvního posluchače v autorovi.

Hejdánek: Vlastně se naučíme naslouchat od něj. Možná daleko víc, než že bychom naslouchali autorovi, tak se od autora učíme naslouchat něčemu, co se i pro něj vyslovuje. Tím se potom mění ten smysl, že nejvyšší stupeň poznávání není jen osvojit si sebe, ale osvojit si vidění světa skrze autora i vůbec světa.

Hejdánek: Jestliže nás někdo naučí dívat se na svět lépe, tak nás to přibližuje tomu, jak ten svět skutečně vypadá, a ne tomu objektivistickému, jak se obvykle říká, jak je, jak vyšel, přes ten, řekneš, „z rukou božích“. Ale to tam nemusíme tuhle teologii vhoustávat, prostě jak je. A to není jenom ta danost, ale tvorba a podstata. A tvorba a ten původce je úplně něco jiného, to s tím nemá nic společného. Jestliže ten tvůrce sám naslouchá, tak nás učí tomu zdroji. To je jako jakýsi monismus – ale to je jenom v uvozovkách, vždyť to tam není, jakepak monismus. Jako jestliže my posloucháme...

Jiný hlas: ...promiňte, když tady je subjekt, autor, když se nám jako interpret a vedle toho jako naslouchání něčemu, co je vně, *mieux d'écouter le créateur, la créatrice...*

Hejdánek: To je ono, vždyť to dílo i s těmi autory a čtenáři a tak dále pořád patří na jednu stranu. Ale ten smysl jejich je, že nějakým způsobem odkazují k tomu, jak to skutečně je. Ale o to dílo nejde, proto ten odkaz k subjektu... No jasně že ne, to dílo tam je jenom asi tak, jako když mluvíte, tak vůbec nejde o to, že mluvíte, nýbrž o to, co říkáte. To dílo je *vehiculum*. Samozřejmě, to dílo je tady jenom, to je jenom něco, co nějakým způsobem odkazuje k něčemu dál.

Jiný hlas: Monismus, to znamená, že by to bylo to dílo až my, všechno by bylo v tom.

Hejdánek: Ne, to je něco mimo. Podívejte se, vždyť to je s tou otázkou, *lorsqu'on dit de quoi il s'agit*, to se udělají nějaké zvuky a už je to vázáno na to něco, k čemu se to vztahuje, je to buď pravda, nebo lež. To je přece evidentní, že to ani nemusí být umělecké dílo. Každý takovýhle čin lidský, *chaque action humaine*, zároveň je něčím sám v sobě a zároveň se nějak vztahuje k něčemu mimo sebe, *et pas seulement à soi-même, mais aux mêmes choses se rapportant à quelque chose...* To je to porozumění světa. To může být buď správně, nebo špatně. Když nás někdo naučí rozumět světu lépe, to znamená, že se přiblížíme k tomu, jak ten svět skutečně vypadá, jak jej máme chápat, jak mu máme rozumět a jaký má ten svět smysl. To je přece přesně toto řečeno.

Jiný hlas: Já nemůžu v té topice původce a dílo, to je skutečně jako původce... Významově mi to nedá to, co bych měl poznávat. Jako ten... nevím, co to znamená, nedává mi to...

Hejdánek: Nedává ti to smysl, nebo...

Jiný hlas: ...protože dílo je dílo a ten původce je původce. Poznávat tu tvorbu, to sebetvoření, to pro mě není to právě poznávání.

Hejdánek: Celou dobu se mluvilo o tom, že právě to se tím nepoznává. Že nejde o to poznávat nějaké sebetvoření v tom díle. Celý večer byl o tomhle. Musíte se trochu odevzdat tomu, co se říká, a netvrdit jenom pořád to, co sám chcete říct. Musíte trochu poslouchat. A to je v podstatě to, co tady říkáme. *Il y a par contre des moments où on s'est plutôt mal entendus...*

Jiný hlas: Nemožné dílo natahovat k sobě...

Hejdánek: To je ta nejobyčejnější věc.

Jiný hlas: Velice děkujeme za to, že jsme mohli slyšet pana profesora, že tak dlouho s námi tady vytrval, a velice doufáme, že i když to bylo poprvé, tak že ne naposledy, že se ještě podaří někdy se sejít. *Je voudrais vous remercier beaucoup pour venir ici et d'autant être parmi nous. Si ça dépend de lui, il sera ravi.* Pokud bude záležet na něm, tak ukáže, že je rád. *Si ça dépend de nous, tu seras toujours ici.* Pokud bude záležet na nás, tak budeme vždycky tady. To můžeme potvrdit v rámci toho, co bylo řečeno, že tady bylo řečeno i víc, než bylo řečeno. *Nous comprenons et nous savons que on a dit ici encore davantage que ce qu'on a dit.* Že ne jenom se řeklo, ale že se učinilo. *On n'a pas seulement dit, on a fait. Dire c'est faire.*

Hejdánek: Říct znamená činit.

Jiný hlas: Takže jestli ještě jsou nějaké dotazy v kuloárech... vypadá to, že už se to trochu úředně končí... ale jestli máte ještě někdo... *mais on paraît comme on termine pour sa part, mais bon...*

--- (1980-09-11 Paul Ricoeur – Ztráta subjektu (2)\_s2b\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *L'angoisse profonde* svědčí o velmi úzkém vztahu *entre le désir humain*, mezi lidským přáním, *et le langage* a jazykem. *Et c'est même ce qui distingue le désir humain*, a to je dokonce to, co odlišuje lidské přání, *de l'instinct animal*, od zvířecího instinktu. *Ceci avait été dit par Hegel*, toto bylo řečeno Hegelem, *avant d'être redit par Freud* a znovu řečeno Freudem. *C'est que le désir humain*, totiž bylo řečeno, že lidské přání *ne naît que dans celui qui l'assume*, v tom, kdo je schopen jej [nesrozumitelné], *un sujet parlant*, tady mluvící subjekt, *et le cœur d'un sujet agissant* a srdce jednajícího subjektu. *Et vous comprenez tout de suite les implications politiques*, a tady jistě pochopíte hned ty politické implikace. *C'est seulement lorsque tout sujet responsable a disparu*, pouze v okamžiku, kdy zmizí odpovědný subjekt, *qu'il n'y a plus de citoyen*, kdy zmizí odpovědný subjekt, není pak občan, *n'est plus de citoyen responsable de sa communauté*, není občan odpovědný za svou obec.

Jiný hlas: To je samozřejmě lépe uchopitelné, pojednat zásadně lépe z pozice fenomenologa než z té

pozice, kterou já zastávám.

Jiný hlas: *As I shall try to approach certain problems about the nature of erotic love*, a já se pokusím v mém příspěvku zabývat problémem o povaze lásky...

--- (1980-09-11 Ricoeur I. [patrně odlišná nahrávka, horší kvalita] (1)\_s1\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Puisse cette introduction soit véritablement une introduction à la discussion.

Hejdánek: Kéž by tento úvod byl skutečně úvodem k diskusi.

Jiný hlas: J'ai choisi comme thème un thème voisin de celui de mon prédécesseur, mais en l'approchant par la méthode phénoménologique et herméneutique.

Hejdánek: Zvolil jsem téma podobné tomu, které bylo minule, s použitím metod *fenomenologie* a *hermeneutiky*.

Jiný hlas: Je vais expliquer en cours de route le sens de ces titres. Et j'ai pris comme thème la crise du sujet v západní filosofii.

Hejdánek: Vysvětlím v průběhu tohoto titulu smysl těchto metod. Tématem bude krize subjektu v západní filosofii.

Jiný hlas: Cette crise est d'autant plus aiguë à l'intérieur d'une tradition philosophique qui est la philosophie classique occidentale, fondée par Descartes, Kant, et développée jusqu'à Husserl.

Hejdánek: Tato krize je dosti ostrá uvnitř filosofické tradice, totiž filosofie klasické západní, založené Descartem, Kantem a vyvinuté až k Husserlovi.

Jiný hlas: On pourrait dire, en simplifiant considérablement, que dans cette tradition il y a une évidence du sujet à lui-même et la conviction que l'on peut avoir une saisie immédiate.

Hejdánek: Mohlo by se říci s velkým zjednodušením, že v této tradici je evidence subjektu jako takového a přesvědčení, že lze bezprostředně subjekt uchopit.

Jiný hlas: C'est cette crise de l'immédiateté, *Unmittelbarkeit*, de la foi en cette immédiateté.

Hejdánek: Tato krize této bezprostřednosti, nebo víry v tuto bezprostřednost uchopení...

Jiný hlas: Je voudrais donc d'abord dans une première partie montrer les arguments contre le primat du sujet.

Hejdánek: V první části bych chtěl předvést argumenty proti tomu primátu subjektu, postavení subjektu.

Jiný hlas: Et consacrer la plus grande partie de mon exposé à l'élaboration d'une philosophie du sujet qui intègre ces objections.

Hejdánek: A největší část bych chtěl věnovat vypracovávání takové filosofie, která by tyto námitky do sebe začlenila.

Jiný hlas: Et par conséquent une conception plus médiatisée du sujet, d'un sujet qui se comprend à travers le langage, à travers les symboles, et à travers les œuvres.

Hejdánek: Tedy subjektu, který se poskládá způsobem více zprostředkujícím, nebezprostředním, nýbrž skrze dílo, skrze symboly a jazyk.

Jiný hlas: Et pour ceux d'entre nous qui sommes intéressés à des problèmes théologiques, je voudrais montrer que c'est cette conception du sujet comme co-crée par les œuvres qui l'instituent, que c'est dans cet horizon de subjectivité que l'on peut comprendre un sujet de foi.

Hejdánek: Pro ty, kteří se zajímají o teologii, bych chtěl předvést, to, jak lze tedy v této filosofii pochopit subjekt víry.

Jiný hlas: En ce sens mon exposé, je pense, peut être une contribution à votre recherche sur la connaissance non-objective.

Hejdánek: V tomto ohledu může být tedy můj příspěvek, může být příspěvek k tomu, co řeknu, k vašemu hledání nepředmětného vědění.

Jiný hlas: Je commence donc par le soupçon adressé à des philosophies classiques cartésiennes d'origine du sujet.

Hejdánek: Začnu tedy podezřením, které vytknu filosofiím kartesiánského typu o nahlédnutí subjektu.

Jiný hlas: Nous voyons chez Descartes le point de départ d'une croyance que nous savons aujourd'hui

mal-fondée, que le sujet se connaît mieux qu'il ne connaît le monde.

Hejdánek: U Descarta nacházíme východisko víry, kterou dnes shledáváme jako falešně založenou, totiž víry, že subjekt se sám sebe zná lépe než svět.

Jiný hlas: Toute la philosophie du *cogito* repose sur cette conviction que les choses sont douteuses, mais non pas le moi.

Hejdánek: Celá filosofie takzvaného *cogito* odpočívá na přesvědčení, že věci jsou pochybné, ale nikoliv já. Já je nepochybné.

Jiný hlas: Et toute la crise du sujet peut se résumer dans l'effondrement de cette croyance dans la conscience de soi.

Hejdánek: Celá krize subjektu může být shrnuta v rozrušení této víry v vědomí o sobě.

Jiný hlas: Que le moi est aussi obscur et trompeur que les choses.

Hejdánek: Že já je stejně klamně a temné jako věci.

Jiný hlas: Historiquement ce doute s'est exprimé dans des penseurs du doute comme Freud, Marx et Nietzsche.

Hejdánek: Historicky se toto podezření objevilo u myslitelů jako Freud, Marx a Nietzsche.

Jiný hlas: Je ne prendrai pas ces trois exemples-là qui sont très connus, mais des travaux plus contemporains, en particulier dans la philosophie française, dirigés contre le primat du sujet.

Hejdánek: Nebudu hovořit o těchto třech příkladech, jsou známy, ale o pracích současnějších, v oblasti francouzské filosofie, které jsou zaměřeny proti prvotnímu postavení subjektu.

Jiný hlas: En particulier dans le structuralisme, qui est arrivé à la conclusion de la mort de l'homme.

Hejdánek: Vlastně v onom strukturalismu, který dospěl až k závěru smrti člověka.

Jiný hlas: Je voudrais prendre quelques arguments, puisque c'est l'examen de ces arguments qui me servira de transition.

Hejdánek: Chtěl bych vzít několik argumentů, protože toto zkoumání těchto argumentů mi poslouží jako přechod.

Jiný hlas: Une œuvre considérable qui a influencé toute une génération de chercheurs est celle de *Lévi-Strauss* dans son étude des mythes primitifs.

Hejdánek: Obrovské dílo, které ovlivnilo celou generaci badatelů, je dílo *Lévi-Strausse* v jeho studiu o primitivních mýtech.

Jiný hlas: Il a essayé de montrer que les mythes étaient des constructions logiques qui ne impliquent aucune conscience, aucun sujet pensant...

Hejdánek: Pokoušel se ukázat, že mýty byly logické konstrukce, které ovšem nezahrnují žádné vědomí, žádný subjekt...

Jiný hlas: ...mais seulement une combinatoire.

Hejdánek: ...ale jsou to určité kombinační postupy.

Jiný hlas: C'est ainsi que s'est introduite une idée d'une *cybernétique* du langage.

Hejdánek: Takto pronikla myšlenka kybernetiky jazyka.

Jiný hlas: Le sujet pensant ne serait qu'une illusion superficielle.

Hejdánek: Myslíci subjekt je v tomto náhledu pouhá iluze, povrchní iluze.

Jiný hlas: À la suite de *Lévi-Strauss* s'est développée toute une étude des textes littéraires, en particulier des textes narratifs, dans lesquels on élimine le plus possible le rôle de l'auteur et du lecteur.

Hejdánek: Po *Lévi-Straussovi* se rozvinula řada studií literárních textů, zvláště textů vyprávěcích, v nichž se co nejvíce možná vylučuje role čtenáře a role toho autora.

Jiný hlas: Problème tout à fait sérieux parce que que l'on peut relier très simplement à la question de l'écriture.

Hejdánek: Je to problém naprosto vážný, protože jej lze docela jednoduše spojit s otázkou písma.

Jiný hlas: Et je choisis justement ce problème de l'écriture puisque une foi religieuse repose sur des écritures.

Hejdánek: A proto se chápu problému písma, neboť náboženská víra spočívá na písmu, řekl bych na písmu svatém.

Jiný hlas: Or l'écriture introduit dans le langage un élément tout à fait nouveau par rapport au langage vivant qui est échangé entre deux sujets.

Hejdánek: Písmo uvádí do jazyka jeden zcela nový prvek ve vztahu k jazyku živému, který je vyměňován mezi dvěma subjekty.

Jiný hlas: En effet entre deux sujets il y a un dialogue dans lequel deux personnes responsables essayent de se comprendre mutuellement en comprenant la même chose.

Hejdánek: Ve skutečnosti v rozhovoru je mezi dvěma subjekty dialog, v němž se dvě odpovědné osoby pokoušejí vzájemně si pochopit tím, že budou chápat tutéž věc.

Jiný hlas: Or avec l'écriture le texte a une sorte d'autonomie, une autonomie en trois sens.

Hejdánek: Ale s písmem ten zapsaný text, je to samý text, má svým způsobem určitou autonomii. Autonomii ve trojím smyslu.

Jiný hlas: D'abord par rapport à l'auteur et à son intention.

Hejdánek: Totiž zaprvé svébytnost neboli nezávislost na autorovi a dokonce na jeho úmyslu.

Jiný hlas: La psychologie de l'auteur n'est pas une partie du sens du texte.

Hejdánek: Psychologie autora není součástí textu.

Jiný hlas: Et en effet les textes ont une aventure propre qui échappe aux intentions de l'auteur.

Hejdánek: A skutečně ty texty mají své vlastní dobrodružství, dobrodružství, které uniká úmyslu samého autora.

Jiný hlas: Les textes sont autonomes en un second sens par rapport à l'auditoire premier auquel ils ont été adressés.

Hejdánek: V druhém smyslu jsou ty texty autonomní, nezávislé na tom posluchačstvu, na tom, kdo jim naslouchá jako první.

Jiný hlas: Même lorsqu'il s'agit d'une lettre comme les lettres de *Saint-Paul*...

Hejdánek: I když se jedná o dopisy, jako jsou třeba dopisy apoštola Pavla.

Jiný hlas: ...le premier auditoire a disparu et le texte demeure.

Hejdánek: Ti první posluchači zmizeli, ti, kterým byly dopisy adresovány, a text zůstává.

Jiný hlas: En une troisième façon le texte se rend autonome par rapport à la situation sociale, politique, culturelle dans laquelle il est né.

Hejdánek: Ve třetím smyslu ten text se stává nezávislým na situaci sociální, politické i kulturní, ve které se narodil.

Jiný hlas: On peut dire qu'il a perdu son *Sitz im Leben*.

Hejdánek: Lze říci, že ztratil svůj *Sitz im Leben*.

Jiný hlas: *Sitz im Leben* dans toutes les langues maintenant.

Hejdánek: Ve všech jazycích *Sitz im Leben*.

Jiný hlas: On pourrait dire qu'un *Sitz im Wort* s'est substitué au *Sitz im Leben*.

Hejdánek: Mohlo by se říci, že namísto *Sitz im Leben* nastoupilo nyní *Sitz im Wort*, usazení ve slově. Že získává *Sitz im Wort* v opozici k tomu, že ztrácí to usazení v životě, tedy usazení ve slově.

Jiný hlas: La possibilité de recontextualiser un texte est liée à cette décontextualisation.

Hejdánek: Schopnost uvést text znovu do kontextu je vlastně spojena se schopností ten text z kontextu vyjmout.

Jiný hlas: Et c'est précisément dans cette direction que je vais rechercher la nécessité du sujet.

Hejdánek: A v tomto směru chci právě hledat tuto nezbytnost subjektu.

Jiný hlas: Comme celui qui est responsable de la survivance des textes en les réinterprétant dans une nouvelle situation.

Hejdánek: Subjekt jako ten, který je odpovědný za žití, za přežití textu tím, že jej bude znovu interpretovat do nové situace.

Jiný hlas: Alors c'est donc ici que je commence la partie positive de mon texte.

Hejdánek: V této části chci začít tu pozitivní část.

Jiný hlas: Et je partirai donc d'abord du rôle du sujet dans le langage.

Hejdánek: Začnu nejdříve rolí subjektu v jazyce.

Jiný hlas: Et je soulignerai trois implications du sujet dans le langage.

Hejdánek: Budu mluvit o třech důsledcích, o třech aspektech role subjektu v jazyce.

Jiný hlas: D'abord, je dirai que le langage n'existe que lorsqu'il devient discours.

Hejdánek: Nejdříve bych chtěl říct, že jazyk existuje pouze v promluvě, jakožto rozmluva.

Jiný hlas: Oui, parole ou discours.

Hejdánek: Slovo, rozmluva, rozprava.

Jiný hlas: Et cette notion de parole a aussi une résonance pour la théologie éventuellement. Mais je veux rester dans les limites d'une analyse phénoménologique du discours.

Hejdánek: Tento pojem slova má také dopad pro možnou teologii, ale chci zůstat v mezích fenomenologické analýzy rozpravy, rozmluvy.

Jiný hlas: Je dirai que le discours engage son locuteur.

Hejdánek: Řekl bych, že promluva, rozmluva, rozprava angažuje toho, kdo mluví.

Jiný hlas: Le discours est toujours dit par quelqu'un et adressé à quelqu'un.

Hejdánek: Rozmluva je adresována někým někomu.

Jiný hlas: C'est pourquoi il faut toujours repartir de la situation originelle du discours dans le dialogue.

Hejdánek: Proto musíme vycházet vždy z původní situace rozmluvy v dialogu.

Jiný hlas: Et comprendre comment l'écriture transforme cette situation initiale, mais sans la détruire.

Hejdánek: A pochopit, jak písmo proměňuje, vyměňuje tuto původní situaci, ale bez toho, že bychom ji likvidovali, ničili.

Jiný hlas: Le problème est de comprendre comment une parole vivante peut être transportée par l'écriture et comment l'écriture peut être ramenée à la parole.

Hejdánek: Problémem je pochopit, jak živé slovo může být zprostředkováno písmem a jak písmo může být zpětně uvedeno do slova.

Jiný hlas: Et c'est dans ce mouvement qu'est impliqué un sujet parlant.

Hejdánek: A v tomto pohybu je zahrnut mluvící subjekt.

Jiný hlas: En effet, un texte écrit est un fragment de discours qui est objectivé, fixé dans des signes matériels, mais qui garde toujours la trace de ce rapport vivant d'un locuteur à un autre locuteur.

Hejdánek: Skutečně, text psaný je úlopkem rozmluvy, který je zpředmětněn, zafixován v hmotných, materiálních znacích, ale stále zachovává stopu živého vztahu mluvícího k jinému mluvícímu.

Jiný hlas: Alors je voudrais le montrer par une analyse de la notion de texte pour montrer comment un auteur implique toujours deux sujets.

Hejdánek: Rád bych to ukázal analýzou pojmu textu, abych ukázal, jak autor vždy v sobě zahrnuje dva subjekty.

Jiný hlas: En effet, un texte n'est pas relié seulement à son auteur par l'intention, et en effet, cette intention est perdue, mais la marque de l'auteur, c'est le style.

Hejdánek: Vskutku, text není spojen se svým autorem pouze úmyslem. Tento úmysl se ztratí. Ale značkou autora zůstává styl.

Jiný hlas: Je prends le mot style non pas dans un sens d'ornement, mais comme la marque de la singularité d'une œuvre.

Hejdánek: Slovo styl neužívám ve smyslu ornamentu, výzdoby, ale jako znamení jedinečnosti díla.

Jiný hlas: Ce qui distingue une œuvre d'un objet de la nature, c'est qu'il renvoie, elle est faite par quelqu'un.

Hejdánek: To, co odlišuje dílo od výtvoru přírody, je to, že je děláno někým, vytvořeno někým.

Jiný hlas: C'est ainsi que dans la poétique d'Aristote, Aristote emploie ce verbe *poiein*, il y a un *poiein*

dans l'œuvre.

Hejdánek: Tak například v Aristotelově *Poetice* je slovo *poiein*, činit, činitel, jako vykonávat dílo.

Jiný hlas: Et il faut retrouver le *wirken* dans le *werk*.

Hejdánek: A proto je třeba ve *Werku* najít to slovo *wirken*.

Jiný hlas: Comment ? De plusieurs façons. On peut dire que toute œuvre est la solution unique d'un problème unique.

Hejdánek: Mnoha způsoby. Lze říct, že každé dílo je jedinečným řešením jedinečného problému.

Jiný hlas: Il y a dans toute œuvre incorporé un combat avec une aporie, une difficulté, qui constitue la dynamique de l'œuvre.

Hejdánek: V každém díle je vtělen boj s *aporii*, s obtížností, nesnází, který boj tvoří a zakládá tu dynamiku pohybu díla.

Jiný hlas: C'est ainsi qu'on peut parler d'un auteur impliqué. Un critique célèbre de langue anglaise, Wayne Booth, a écrit toute une œuvre sur *The Implied Author*.

Hejdánek: Takto lze hovořit o autoru, který byl zahrnut do díla. Slavný anglický kritik Wayne Booth napsal o tomto tématu celé dílo: *Implied Author*, Autor zahrnutý v díle.

Jiný hlas: Pour dire que le nom propre de l'auteur est le nom propre de l'œuvre.

Hejdánek: Aby mohl říci, že vlastní jméno autora je vlastním jménem díla.

Jiný hlas: Ce n'est pas vrai seulement des œuvres littéraires.

Hejdánek: To neplatí jenom o literárních dílech.

Jiný hlas: Nous parlons ainsi du système de Newton, d'un théorème de Pythagore.

Hejdánek: Takto mluvíme i o Newtonově systému o Einsteinově větě.

Jiný hlas: Le nom propre n'est pas quelque chose d'étranger au sens de l'œuvre.

Hejdánek: Vlastní jméno není něco, co by bylo tomu dílu samo o sobě cizí.

Jiný hlas: C'est vraiment l'œuvre de...

Hejdánek: Je to opravdu dílo toho a toho.

Jiný hlas: Et cette référence à l'auteur fait partie du sens de l'œuvre dans la mesure précisément où elle est unique.

Hejdánek: A tento vztah k autoru tvoří součást smyslu díla v té míře, že je jedinečná.

Jiný hlas: Elle demande elle-même un nom propre.

Hejdánek: A dokonce vlastní jméno vyžaduje.

Jiný hlas: C'est en pensant aux modèles d'œuvres scientifiques que j'ai introduit la notion de résolution d'un problème, la solution d'un problème.

Hejdánek: Myslím zejména na modely vědeckého díla, když jsem zde uváděl pojem řešení problému.

Jiný hlas: Ce qui fait le nom propre d'un théorème, c'est qu'une difficulté a été saisie et résolue.

Hejdánek: To, co vytváří vlastní jméno nějakého teorému, je to, že nějaká nesnáz byla uchopena a vyřešena.

Jiný hlas: Mais on pourrait dire la même chose pour un drame, un roman, une peinture. Il faut retrouver le problème derrière la solution et la dynamique du mouvement du problème à la solution.

Hejdánek: Ale totéž by se dalo říct pro drama, pro román, pro výtvarné dílo. Je třeba najít problém za řešením a tu dynamiku, pohyb od problému k řešení.

Jiný hlas: C'est de cette façon dynamique que l'on peut répondre au structuralisme qui parle d'un mécanisme ou d'une logique sans dynamique portée par quelqu'un.

Hejdánek: Tímto dynamickým způsobem je možno odpovědět strukturalismu, který hovoří o mechanismu, o logice bez dynamiky, která by byla někým nesena.

Jiný hlas: Les structures d'une œuvre sont comme la trace de cette dynamique. Il faut retrouver la structuration derrière la structure.

Hejdánek: Struktury díla jsou jako trasy, které zanechává tato dynamika. A je třeba za tou strukturou najít strukturaci, tedy to tvoření.

Jiný hlas: Je reviens encore à Aristote dans la *Poétique*, puisque tous les termes qu'il emploie sont des verbes d'action, comme *poiésis*, qui est l'action de faire, ou quand il parle de l'intrigue d'une œuvre, l'intrigue, *plot*, *emplotment*.

Hejdánek: Vracím se znovu k Aristotelovi, k jeho *Poetice*, protože všechna ta slova, která užívá, jsou slovesa činná. Jako *poiésis*, to jest konání, tvoření. Když hovoří o zápletky díla.

Jiný hlas: Cette intrigue est un principe de structuration construit par l'auteur.

Hejdánek: Tato zápletky je principem strukturace, která je vybudována autorem samým.

Jiný hlas: Je donne aussi un exemple biblique. Je prends par exemple la première grande construction qui est à la base du Pentateuque, ce qu'on appelle le document jahviste.

Hejdánek: Dám také biblický příklad. Beru například první konstrukci, která je základem pěti knih Mojžíšových, který se v bádání nazývá jahvistický pramen.

Jiný hlas: On voit le travail de construction autour de l'élection d'Abraham, avec une double préface, la décadence du genre humain et la création du monde, et une conclusion dans la conquête de la terre promise.

Hejdánek: Zde vidíme tu konstrukční práci v souvislosti s vyvolením Abraháma, s dvojí předmluvou: úpadek lidského pokolení a stvoření světa. A závěr, finále, dobytí zaslíbené země.

Jiný hlas: Et nous avons là une grande épopée savamment construite qui porte la marque d'un nom propre. Nous l'appelons le jahviste, c'est la signature de l'œuvre.

Hejdánek: Tady tedy máme velikou epopej, která je šikovně sestavena, která nese stopy živého vlastního jména. Říkáme tomu Jahvista a to je podpis díla.

Jiný hlas: Ainsi on pourrait dire que l'auteur est la signature. Il n'y a donc aucune psychologisation, aucun recours à des intentions inconnues, mais la reconnaissance du caractère singulier d'une œuvre.

Hejdánek: Tak autor je tím podpisem. Není v tom tedy žádná psychologizace, žádné odvolávání k nějakým úmyslům, které ten básník chtěl mít, ale uznání jedinečného charakteru díla.

Jiný hlas: Je montrerai maintenant l'autre côté, l'autre sujet: le lecteur. Il y a un rapport entre écriture et lecture qui a remplacé le dialogue d'un locuteur et d'un interlocuteur, mais qui est une autre espèce de dialogue.

Hejdánek: Ukáží nyní druhou stranu, druhý aspekt, a to bude čtenář. Je vztah mezi psaním a čtením, který zaujímá místo vazby toho, kdo mluví k tomu, ke kterému mluví, ale který je jenom jiným způsobem dialogu.

Jiný hlas: Il n'y a pas d'œuvre sans lecteur. On peut dire qu'une œuvre est adressée à... C'est en cela qu'elle ressemble à la parole.

Hejdánek: Není díla bez čtenáře. Lze říci, že dílo je určeno někomu. A v tom se toto dílo podobá slovu.

Jiný hlas: Et en effet, c'est dans l'acte de lecture que se réalise le travail de structure de l'œuvre.

Hejdánek: A vskutku v aktu čtení se uskutečňuje ta struktura díla, ta pracovní struktura jeho.

Jiný hlas: *En ce sens, l'écriture est un guide pour la lecture.*

Hejdánek: V tomto smyslu psaní, text je průvodcem do četby.

Jiný hlas: *Les textes ne sont pas des réalités en soi, uniquement dans une bibliothèque où les livres dorment en attendant d'être lus.*

Hejdánek: Texty nejsou reality o sobě, pouze v knihovnách, kde ty knihy spí, doufajíce, že budou jednou čteny.

Jiný hlas: *Le texte est comme une partition musicale qui demande une exécution.*

Hejdánek: Text je jako hudební partitura, která vyžaduje, aby byl hrán.

Jiný hlas: *Et chaque exécution est une interprétation.*

Hejdánek: A každé hraní, každé provedení partitury je interpretací, výkladem.

Jiný hlas: *Et même si la partition est très exigeante, avec des indications très contraignantes pour l'exécution, nous savons bien que, suivant le génie du chef d'orchestre, ce sera presque chaque fois une œuvre nouvelle.*

Hejdánek: A i když je ta partitura velmi náročná, s velmi spoustou znamének pro provedení, víme dobře, že podle nadání dirigenta bývá to provedení vlastně vždycky novým dílem.

Jiný hlas: *En tout cas, l'œuvre n'existe que dans l'exécution singulière chaque fois recommencée.*

Hejdánek: Dílo tedy existuje pouze v každém novém provedení, v jedinečném provedení vždycky znovu.

Jiný hlas: *Et ce rôle du lecteur est beaucoup plus grand lorsque le travail de construction est confié par l'auteur au lecteur.*

Hejdánek: Role čtenáře je mnohem větší, protože ta stavitelská práce, nebo to budování, práce stavitelská, je autorem svěřena přímo čtenáři.

Jiný hlas: *C'est ce qui arrive avec beaucoup d'œuvres modernes, où toute la charge est du côté du lecteur. Dans la peinture moderne ou dans des romans systématiquement confus, comme le cas le plus extrême, c'est l'Ulysse de Joyce, où tout est à faire par le lecteur.*

Hejdánek: Toto se vyskytuje zejména u mnoha moderních děl, kde celá ta zátěž, to břemeno, je hozeno přímo na něj. V moderním malířství nebo v románech, které jsou systematicky zmatené, jako ano, *Ulysses* od Joyce, jako zvláště účinný příklad toho, kde všechno je nechané na čtenáři, aby vlastně udělal všechno.

Jiný hlas: *Mais ce cas extrême révèle la responsabilité du lecteur, même dans les œuvres simples.*

Hejdánek: Tento krajní případ však ukazuje na odpovědnost čtenáře i tam, kde se jedná o díla jednoduchá.

Jiný hlas: *Parce que si la structure est une dynamique de structuration, c'est le lecteur qui refait le travail de structuration.*

Hejdánek: Neboť je-li struktura budovatelským pohybem, je to čtenář, který se znovu ujímá toho stavění.

Jiný hlas: *Et c'est dans cet acte que communient l'auteur et le lecteur.*

Hejdánek: A v tomto aktu toho stavění komunikuje ten pisatel se čtenářem.

Jiný hlas: *C'est par là que le rapport de l'écriture à la lecture continue à ressembler à un dialogue, bien que l'auteur, l'écrivain et le lecteur ne soient plus face à face.*

Hejdánek: Tady se ten vztah mezi písmem a čtením podobá dialogu, ačkoli autor, pisatel a čtenář už nestojí tváří v tvář.

Jiný hlas: *Une grande partie de nos relations de sujet à sujet sont de cette nature, à travers des œuvres.*

Hejdánek: Velká část našich vztahů subjektu k subjektu jsou tohoto druhu, skrze dílo.

Jiný hlas: *A partir de cette analyse du langage, je voudrais revenir au problème philosophique du sujet. Et je voudrais suggérer à la discussion la notion d'une conception herméneutique de la connaissance de soi.*

Hejdánek: Vycházejí z této analýzy jazyka, chtěl bych se vrátit k filosofickému problému subjektu. Chtěl bych navrhnout diskusi pojem hermeneutické koncepce vědomí o poznání, o sebevědomí, o vědomí o sobě.

Jiný hlas: *Pour montrer que les illusions de la connaissance immédiate du sujet ne signifient pas la mort du sujet, mais la nécessité d'une conception beaucoup plus médiate de la réflexion et de la connaissance de soi.*

Hejdánek: Pro ukázání, že iluze o možnosti bezprostředního poznání subjektu neznamenaají smrt subjektu, ale nezbytnost koncepce mnohem více prostředkované, mnohem více prostředkované koncepce poznání a reflexe o sobě.

Jiný hlas: *Je voudrais montrer comment nous nous connaissons nous-mêmes par le détour des signes, des symboles et des œuvres.*

Hejdánek: Chtěl bych ukázat, že se známe, nebo že se známe pouze oklikou, oklikou skrze znaky, znamení, symboly a díla.

Jiný hlas: *Je voudrais reprendre ces trois termes : signes, symboles et œuvres.*

Hejdánek: Chtěl bych znovu uvažovat o těchto třech termínech: znamení, symbol a dílo.

Jiný hlas: Ten symbol si můžeme říkat znak nebo znamení, to je jedno.

Hejdánek: Dobrý, ty znamení, znaky.

Jiný hlas: *D'abord, nous nous connaissons toujours à travers un langage.*

Hejdánek: Známe se, víme o sobě vždycky skrze jazyk.

Jiný hlas: *Si je parle par exemple de sentiments comme l'amour, la haine, la jalousie, ces sentiments sont structurés par le langage qui les a nommés.*

Hejdánek: Mluvím-li například o citech, jako láska, nenávist, žárlivost, tyto city jsou strukturovány jazykem, který je pojmenoval.

Jiný hlas: *Et pour anticiper ce que je dirai sur l'œuvre, nous avons compris ce que c'est que la jalousie dans l'Othello de Shakespeare.*

Hejdánek: A abych předešel k tomu, my víme, co je to žárlivost, z Othella od Shakespeara.

Jiný hlas: *en ce sens la connaissance de soi-même*

Hejdánek: v tomto smyslu vědění o sobě samém

Jiný hlas: *a un caractère langagier tout autant que la connaissance des choses.*

Hejdánek: má jazykovou povahu, tak právě jako vědění o věcech.

Jiný hlas: *Quand je dis la connaissance des choses, par exemple l'expérience des couleurs,*

Hejdánek: když hovořím o vědění o věcech, například zkušenost s barvami.

Jiný hlas: *les linguistes ont montré que le découpage des couleurs n'est pas le même dans toutes les langues.*

Hejdánek: jazykovědci ukázali, že rozčlenění barev není stejné ve všech jazycích.

Jiný hlas: *Nous voyons dans Homère, par exemple, que l'on parle de couleurs comme glaukos,*

Hejdánek: u Homéra například vidíme barvu jako glaukos,

Jiný hlas: *et nous ne savons pas si c'est jaune, bleu ou vert.*

Hejdánek: a ten glaukos nevíme, jestli je žlutý, modrý nebo zelený.

Jiný hlas: *En ce sens les sensations les plus simples ont une dimension culturelle,*

Hejdánek: v tomto smyslu i nejjednodušší vjemy mají kulturní rozměr,

Jiný hlas: *il n'y a pas d'expérience entièrement muette.*

Hejdánek: není žádné zkušenosti, která by byla zcela němá.

Jiný hlas: *Il en est de même pour la connaissance de soi.*

Hejdánek: stejně tak je to s věděním o sobě, poznáním sebe sama.

Jiný hlas: *Je donne tout de suite un exemple, celui de la psychanalyse.*

Hejdánek: příklad psychoanalýzy.

Jiný hlas: *Elle repose tout entière sur l'hypothèse que les désirs ou les craintes les plus profondément enfouis*

Hejdánek: ta je právě založena na hypotéze, že touhy nebo obavy ty nehlouběji utajené tam někde uvnitř

Jiný hlas: *peuvent se dire par le langage.*

Hejdánek: se mohou objevit v jazyce.

Jiný hlas: *Puisqu'il ne se passe rien d'autre dans la psychanalyse qu'un travail de langage*

Hejdánek: neboť v psychoanalýze vlastně nejde o nic jiného než o práci v jazyce

Jiný hlas: *sur ce qui a été oublié, refoulé et même travesti.*

Hejdánek: práci na tom, co bylo zapomenuto, zatlačeno a dokonce maskováno.

Jiný hlas: *La psychanalyse en ce sens témoigne de l'alliance très profonde entre le désir humain et le langage.*

Hejdánek: psychoanalýza v tomto smyslu svědčí o velmi úzkém vztahu mezi lidským přáním a jazykem.

Jiný hlas: *C'est même ce qui distingue le désir humain de l'instinct animal.*

Hejdánek: toto odlišuje lidské přání od zvířecího instinktu.

--- (1980-09-11 Ricoeur I. [patrně odlišná nahrávka, horší kvalita] (1)\_s2\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *...à travers le langage.*

Hejdánek: ...skrze jazyk.

Jiný hlas: *Le désir est une demande.*

Hejdánek: Přání je vždycky žádost.

Jiný hlas: *On se rappelle que même la haine et le conflit entre le maître et l'esclave chez Hegel ne se résout pas par la force, mais par le langage, ce que Hegel appelle la reconnaissance.*

Hejdánek: Vzpomeňte si, že i nenávist a konflikt mezi pánem a rabem u Hegela se neřeší silou, nýbrž skrze jazyk. Hegel to nazývá *reconnaissance*, sebepoznání, uznání.

Jiný hlas: *Et peut-être dans un sens tout combat est un combat pour la reconnaissance. Ce n'est pas un combat pour la mort.*

Hejdánek: A v tomto smyslu každý boj je boj o uznání. Není to boj na život a na smrt.

Jiný hlas: *Ce problème de la reconnaissance atteste la présence du langage dans la profondeur de l'inconscient humain.*

Hejdánek: Tento problém uznání, sebepoznání potvrzuje přítomnost jazyka v hloubce lidského podvědomí, lidského nevědomí.

Jiný hlas: *Certains disciples de Freud ont précisément réinterprété tout ce qui reste biologique et matérialiste chez Freud sous l'influence du positivisme du XIXe siècle...*

Hejdánek: Určití žáci Freudovi právě interpretovali všechno, co zůstává biologické a hmotné u Freuda pod vlivem pozitivismu 19. století. Ano, jako zbytek tedy 19. století na Freuda...

Jiný hlas: *...ils l'ont réinterprété à partir de cette linguistique du désir.*

Hejdánek: ...všechno to znovu interpretovali, vycházejíce z této lingvistiky přání.

Jiný hlas: *En ce sens la pratique psychanalytique est beaucoup plus intéressante que la théorie, qui est en retard, car elle reste dans un cadre théorique de caractère énergétique, qui ignore complètement la structure langagière ou linguistique du désir humain.*

Hejdánek: V tomto smyslu psychoanalytická praxe je mnohem zajímavější než teorie, která má zpoždění, protože zůstává v teoretickém rámci povahy energetické a naprosto ignoruje jazykovou nebo lingvistickou strukturu lidské touhy.

Jiný hlas: *Voilà pour le premier point: se connaître à travers des signes. Deuxièmement: se connaître à travers des symboles.*

Hejdánek: To je tedy první bod: znáti se skrze znaky nebo znamení. A za druhé: poznat se skrze symbol.

Jiný hlas: *Je prends ici le mot symbole dans un sens précis, qui ne coïncide pas avec celui de signe en général. C'est une convention que vous pourrez discuter tout à l'heure, parce qu'en fait il n'y a pas d'accord entre les auteurs dans la terminologie du mot symbole.*

Hejdánek: Slovo symbol zde používám v určitém vymezeném smyslu, který se nekryje se slovem znamení nebo znak v obecném slova smyslu. To je ovšem jenom konvence, o které budeme moci diskutovat, protože v terminologii používání slova symbol není mezi jednotlivými autory shoda.

Jiný hlas: *Puisqu'on parle quelquefois de symboles mathématiques, de symboles chimiques ou bien encore on emploie le mot symbole pour tous les signes linguistiques, par exemple Cassirer dans sa grande œuvre sur les formes symboliques.*

Hejdánek: Mluví se o matematických symbolech, o chemických symbolech, nebo se užívá slova symbol pro všechny lingvistické znaky. Například Cassirer ve svém velkém díle o symbolických formách (*Filosofie symbolických forem*).

Jiný hlas: *Je prends le mot symbole dans le sens limité de significations à double sens, lorsqu'un sens premier renvoie à un sens second.*

Hejdánek: Já používám slova symbol v určitém vymezeném smyslu významu, který má dvojí smysl. Kde prvotní, bezprostřední smysl odkazuje na druhý smysl.

Jiný hlas: *Et cette fonction des symboles a une base dans l'anthropologie et dans le rapport de l'homme avec le cosmos.*

Hejdánek: Tato funkce symbolů má svůj základ v antropologii a ve vztahu člověka s kosmem.

Jiný hlas: *Par exemple, il y a des symboles de base liés à notre rapport à la voûte céleste, ou bien par*

*rapport à l'eau, au feu, à l'air, à la pierre, à la terre.*

Hejdánek: Například jsou základní symboly svázané s naším vztahem k nebeské klenbě, nebo k vodě, ohni, vzduchu, kameni, zemi.

Jiný hlas: *Par exemple, pour nous la direction du haut signifie toujours plus qu'une direction dans l'espace. Quand nous parlons d'élévation, de hauteur, nous désignons la possibilité de nous transcender nous-mêmes.*

Hejdánek: Například pro nás směr nahoru znamená vždycky více než jen směr v prostoru. Když mluvíme o pozvednutí, o pohybu nahoru, vždycky mluvíme o možnosti, jak překročit, transcendovat sebe sama.

Jiný hlas: *Nous nous servons donc d'une structure cosmologique pour signifier quelque chose de spirituel.*

Hejdánek: Užíváme tedy kosmologickou strukturu, abychom označili něco duchovního. Ten pohyb pro nás má smysl. Pohyb nahoru má pro nás větší význam než jenom pohyb jako takový v prostoru.

Jiný hlas: *La direction vers le bas est pour nous la direction de la chute.*

Hejdánek: Směr dolů je pro nás směrem pádu.

Jiný hlas: *Mais aussi nous pouvons parler de l'intérieur opposé à l'extérieur.*

Hejdánek: Ovšem můžeme mluvit také o vnitřku, v protikladu k vnějšku.

Jiný hlas: *Et voyez là le paradoxe des symboles, puisque nous pouvons désigner par exemple la transcendance aussi bien par le haut que par le profond.*

Hejdánek: A tady vidíme paradox symbolů, protože můžeme označit transcendenci rovněž tak směrem nahoru, jako hloubkou.

Jiný hlas: *J'ai lu tout un travail sur le symbolisme de Saint Augustin, qui repose sur l'identification de l'intérieur et de la hauteur.*

Hejdánek: Četl jsem celou práci o symbolismu svatého Augustina, která spočívá na ztotožnění vnitřku a toho, co je nahoře.

Jiný hlas: *Et on voit comment un symbole corrige l'autre, puisque la hauteur ne peut plus être une hauteur matérielle puisqu'elle est liée à la notion de l'intérieur, qui est opposé à l'extérieur matériellement.*

Hejdánek: A je tam vidět, jak jeden symbol koriguje druhý, protože výška nemůže být materiální výškou, neboť je spojena s pojmem vnitřku, který je materiálně v protikladu k vnějšku.

Jiný hlas: *On pourrait continuer comme cela avec d'autres exemples, de l'en avant, qui est la direction de l'effort, de l'élan et du courage, ou l'en arrière, direction de la fuite.*

Hejdánek: A takto lze pokračovat dál u dalších příkladů, kupředu, což je směr úsilí, elánu a odvahy, nebo dozadu, což je směr útěku.

Jiný hlas: *Mais nous avons aussi d'autres symbolismes matériels, extrêmement riches, mais non moins de rapport, comme par exemple celui de la lumière et des ténèbres.*

Hejdánek: Máme i všelijaké jiné symboly materiální, nesmírně bohaté a ne méně podstatné, jako kupříkladu světla a tmy.

Jiný hlas: *C'est peut-être même un des symbolismes les plus puissants, parce que c'est dans la lumière que nous voyons les choses. Nous ne voyons pas la lumière, mais nous voyons dans la lumière.*

Hejdánek: To je snad dokonce jeden z nejsilnějších symbolů, neboť ve světle vidíme věci. Nevidíme světlo, ale vidíme ve světle.

Jiný hlas: *C'est donc un symbolisme très puissant pour tout ce qui est capable d'apparaître. Dans beaucoup de langues, même, entre apparaître et briller, il y a un lien indestructible. En allemand, par exemple, scheinen veut dire briller et Erscheinung c'est apparaître.*

Hejdánek: Je to tedy symbolika velmi mocná pro vše, co je schopno se objevit. V mnoha jazycích dokonce mezi zjevit se a zářit je nezrušitelná vazba. Německy například scheinen znamená lesknout se a Erscheinung je objevit se, vyjevit se.

Jiný hlas: *Et nous savons que tout le symbolisme de base du platonisme repose sur ce mouvement de la caverne vers le soleil, où il y a à la fois le mouvement vers le haut et le mouvement vers la lumière.*

Hejdánek: A víme, že veškerá základní symbolika platonismu spočívá na pohybu z jeskyně ke slunci, kde je zároveň pohyb nahoru a pohyb ke světlu.

Jiný hlas: *Ce symbolisme peut même se réfugier dans une pensée qui se croit très purement rationnelle. On le voit par exemple dans le mot même de Aufklärung, on parle des Lumières; en français nous disons Les Lumières. La clarté est alors opposée à l'obscurantisme.*

Hejdánek: Tato symbolika se může uchýlit i do myšlení, které si myslí, že je čistě racionální. Jako to vidíme i v samotném slově *Aufklärung*, mluvíme o osvícenství, ve francouzštině se mluví o *Les Lumières*. Jasnost je pak v protikladu k obskurantismu.

Jiný hlas: *On voit combien un symbolisme est invincible. Alors tous les symboles ne sont pas fondés dans le cosmos et dans le corps. Il y a toute une sorte de degrés de symboles, depuis ceux qui ont une base universelle jusqu'à ceux qui sont communs seulement à une culture, jusqu'à ceux qui sont propres à une œuvre singulière.*

Hejdánek: Vidíme tím pádem, jak symbolika je neporazitelná. Všechny symboly nejsou ovšem založeny v kosmu anebo v těle. Je celá gradace stupňů symbolů, od těch, které mají univerzální základnu, až k těm, které jsou společné pouze určité kultuře, až k těm, které se vyskytují pouze v jednom určitém díle ojedinelém.

Jiný hlas: *C'est le cas des métaphores poétiques, qui sont des créations uniques. Mais il faut considérer comme un continuum les symbolismes les plus universels jusqu'aux symboles les plus personnels. Et au milieu de cette gamme ce sont des symbolismes propres à des cultures.*

Hejdánek: To je případ básnických metafor, které bývají jedinečným tvorem. Lze to tedy považovat za něco, co pokračuje, tedy má kontinuitu – symboliky nejuniverzálnější až k těm nejosobnějším symbolikám. Uprostřed těchto mezi jsou symboly, které jsou vlastní určité kultuře.

Jiný hlas: *Ainsi il est très intéressant de voir comment l'eau, le symbolisme de l'eau, peut être spécifié dans une culture. Par exemple dans la culture hébraïque, la mer, l'eau est toujours liée plus ou moins à l'idée de menace, de chaos primitif et donc de menace.*

Hejdánek: Tak je například zajímavé se podívat, jak symbolika vody může být ozvláštněna v určité kultuře. Například v hebrejské kultuře moře, voda, tedy moře, je vždycky spojeno víceméně s myšlenkou ohrožení, toho prvotního chaosu a tedy ohrožení.

Jiný hlas: *Saint Paul dans sa prédication sur le baptême rappelle qu'être baptisé d'eau, c'est mourir. D'autres cultures peuvent au contraire souligner que l'eau répond à la soif ou répond à la sécheresse et par conséquent qu'elle est la fécondité, comme on le voit aussi dans des cultures égyptiennes ou mésopotamiennes.*

Hejdánek: Svatý Pavel v kázání o křtu připomíná, že být pokřtěn vodou znamená zemřít. Jiné kultury mohou naopak zdůraznit, že voda je odpovědí na žízeň nebo odpovídá na sucho, a že tedy je plodností, jak vidíme v kulturách egyptských nebo mezopotámských.

Jiný hlas: *En somme, chaque culture développe un aspect du symbolisme parce qu'il est structuré par des œuvres. Eh bien, je voudrais donc dire que la connaissance de soi s'enrichit de ce langage symbolique. Autrefois j'avais fait une recherche sur le symbolisme du mal, qui a été pour moi la première occasion de reconnaître la fécondité du symbolisme, précisément pour la connaissance de soi.*

Hejdánek: Zkrátka každá kultura rozvíjí určitý aspekt symboliky, neboť je strukturována jednotlivými díly. Chtěl bych tedy říci, že poznání sebe se obohacuje tímto symbolickým jazykem. Kdysi jsem prováděl výzkum o symbolice zla, což byla pro mě první příležitost k odhalení plodnosti symbolů, a to právě pro poznání sebe.

Jiný hlas: *Puisque nous ne pouvons pas parler du mal en dehors de certains symboles fondamentaux, comme par exemple l'idée de souillure ou de l'errance, de perdre son chemin.*

Hejdánek: Neboť nemůžeme hovořit o zlu mimo určité základní symboly, jako například myšlenky poskvrnění nebo bloudění, pobloudění nebo pádu, pádu.

Jiný hlas: *Le langage indirect des symboles montre le caractère lui-même indirect de la connaissance de*

soi.

Hejdánek: Nepřímý jazyk symbolů ukazuje, vykazuje nepřímou povahu, nepřímou povahu poznání sebe.

Jiný hlas: *Nous construisons peu à peu la connaissance de nous-mêmes en nous appropriant des symboles universels, culturels.*

Hejdánek: My sami si stavíme, budujeme poznání o sobě tím, že si osvojujeme symboly univerzální, kulturní.

Jiný hlas: *Et c'est avec des métaphores des poètes que nous découvrons le caractère créateur des symboles.*

Hejdánek: A to s básnickými metaforami odhalujeme tvůrčí povahu symbolů.

Jiný hlas: *En effet, les symboles universels sont devenus en quelque sorte des symboles morts ou en tout cas triviaux.*

Hejdánek: Vskutku, univerzální symboly se staly v určitém smyslu mrtvými symboly nebo v každém případě triviálními.

Jiný hlas: *Et c'est à travers leur réactivation dans des œuvres originales qu'ils reçoivent leur force.*

Hejdánek: A teprve skrze znovu oživení v originálním díle, výtvaru znovu nabývají svou sílu.

Jiný hlas: *Et c'est ce mouvement des symboles universels aux symboles culturels et aux symboles personnels que nous retrouvons la dynamique du symbolisme.*

Hejdánek: A tento pohyb od těch symbolů univerzálních k těm symbolům osobním nám dovoluje uchopit dynamiku symboliky.

Jiný hlas: *Dans le domaine biblique, on peut voir aussi comment chaque auteur met sa signature sur un symbolisme universel.*

Hejdánek: V oblasti bible vidíme také, jak každý autor tam uplatňuje svůj podpis, když užívá toho univerzálního symbolismu.

Jiný hlas: *Par exemple, le symbole de la lumière chez Saint Jean est très spécifié par sa relation avec la vie et avec la vérité.*

Hejdánek: Například symbol světla u svatého Jana je zcela obzvláštně vztahem k životu a k pravdě, světlo takto zahrnuje.

Jiný hlas: *On peut reprendre par là la question du style, évoquée plus haut, en disant qu'un style, c'est une configuration singulière de symboles.*

Hejdánek: Můžeme se pak vrátit k otázce stylu, vzpomenuté dříve, říci, že styl je zvláštní, jedinečná konfigurace symbolů.

Jiný hlas: *Enfin, je voudrais terminer par le troisième niveau : se connaître à travers une œuvre.*

Hejdánek: A pak bych chtěl skončit tím třetím, poznat sebe skrze dílo.

Jiný hlas: *La notion d'une œuvre telle que un grand récit, un drame, un poème, est une combinaison beaucoup plus riche que un simple mot ou que comme des symboles que j'ai cités.*

Hejdánek: Pojem díla, jako například vyprávění, drama, báseň, je kombinací mnohem bohatší než jednoduché slovo nebo jako jednotlivé symboly, které jsem už citoval.

Jiný hlas: *C'est dans un texte qui a une unité propre que se découvre une nouvelle fonction du langage et qui va avoir son effet sur la connaissance de soi.*

Hejdánek: V textu, který má svou vlastní jednotu, se odkrývají nové funkce jazyka, které budou působit zase nějakým efektem na poznání sebe.

Jiný hlas: *Je dirais que ce qui caractérise une œuvre dans son unité, c'est de déployer un monde.*

Hejdánek: Řekl bych, že to, co charakterizuje dílo v jeho jedinečnosti, jednotě, je rozvinout svět.

Jiný hlas: *Je veux dire par là un horizon d'existence, une capacité d'habiter autrement ce monde.*

Hejdánek: Rozumím tím horizont existence, schopnost obývat jinak tento svět.

Jiný hlas: *Chaque œuvre, chaque grande œuvre change ce que Heidegger appelle notre être-au-monde. Une grande œuvre crée un nouvel être-au-monde.*

Hejdánek: Každé dílo, každé velké dílo mění to, co Heidegger nazývá naše bytí ve světě. A každé velké dílo

tvoří nové bytí ve světě.

Jiný hlas: *Je crois que tout le monde peut comprendre cela, puisque nous parlons du monde grec, du monde et par le mot monde ici nous entendons un monde habitable.*

Hejdánek: A tomu může každý rozumět, protože mluvíme ve smyslu řeckého světa, slova svět a slovem svět zde rozumíme svět obyvatelný.

Jiný hlas: *Il y a un très beau texte de Heidegger qui s'appelle habiter, construire et penser pour montrer que ce sont trois actes fondamentaux.*

Hejdánek: Je krásný Heideggerův text, který se jmenuje *Bauen Wohnen Denken*, stavět, obývat, myslet, v tomto textu ukazuje, že jsou to tři základní akty životní, to stavění, stavění...

Jiný hlas: *Et c'est ce rapport entre construire, habiter et penser qui est construit par les grandes œuvres.*

Hejdánek: A ten vztah mezi stavět, bydlet a myslet je budován právě těmi velkými díly.

Jiný hlas: *Nous trouvons ici le sens le plus fort du mot poétique qui n'est pas seulement de construire une structure interne à une œuvre, mais un nouveau rapport au monde qui est vraiment à la fois créé et découvert.*

Hejdánek: A tady nacházíme ten nejsilnější smysl slova poezie, básnictví, který není jenom schopnost tvořit nějaké vnitřní struktury v nějakém díle, ale nový vztah ke světu, který je zároveň tvořen, vytvářen a zároveň odkrýván.

Jiný hlas: *Nous avons en effet tendance à opposer inventer et trouver, mais avec les grandes œuvres poétiques au sens fort de créer...*

Hejdánek: Máme totiž sklon stavět proti sobě slovo vymyslet nebo vynalézat a nalézat, tak vynalézat a nalézat. Ale v těch velkých poetických, básnických dílech, v tom silném vlastním smyslu vytvořit, tak tam už není rozdíl mezi vynalézat a nalézat.

Jiný hlas: *C'est une question inutile de se demander si une vision du monde existait avant d'avoir été créée par une œuvre elle-même ou si elle commence seulement d'exister avec cette œuvre.*

Hejdánek: Je zbytečná otázka ptát se, jestli vidění světa existovalo dřív, než bylo vytvořeno nějakým dílem, anebo začíná existovat až s tímto dílem. Oboje je pravda.

Jiný hlas: *D'une certaine façon un créateur est sous la contrainte de quelque chose à dire. C'est pourquoi il n'y a rien d'arbitraire dans l'acte poétique. Je pense au grand peintre français Cézanne qui a peint cent fois la même montagne. Pourquoi ? Chaque œuvre était parfaite et pourtant il y avait là en face de lui quelque chose qui demandait à être peint et pourtant qui n'existait qu'une fois que cela était peint. Et en ce sens le peintre comme tout créateur se sent débiteur d'une dette infinie. C'est ce qui nous fait dire que inventer c'est trouver. Et pourtant ce qui est trouvé n'existe que quand il est construit par l'œuvre.*

Hejdánek: V jistém slova smyslu tvůrce je pod tlakem toho něco říct. Proto v poetickém konání nebo básnickém úkonu není nic libovolného. Myslím na francouzského malíře Cézanna, který namaloval stokrát stejnou horu. Proč? Každé dílo bylo dokonalé, a přesto naproti němu bylo něco, co vyžadovalo být znovu namalováno a co existovalo jenom jednou, když bylo namalováno. V tomto smyslu malíř, jako každý tvůrce, se cítí dlužníkem bezmezného dluhu. To nás vede k tomu říci, že vynalézat znamená nalézat. A přesto to, co je nalezeno, existuje jenom tehdy, když je to vybudováno dílem. Je to veliký paradox.

Jiný hlas: *Mais je pense qu'une épistémologie de la physique ou de l'astronomie nous présenterait le même paradoxe. En un sens le monde newtonien existait avant Newton, mais il n'a existé culturellement qu'après Newton. C'est seulement alors que les hommes ont habité un monde newtonien. Et pourtant il serait absurde de dire que Newton a créé le monde en créant l'astronomie.*

Hejdánek: Ale myslím, že i epistemologie, třeba ve fyzice nebo astronomii, nám podává ten samý paradox. V určitém smyslu Newtonovský svět existoval před Newtonem, ale neexistoval kulturně dříve než po Newtonovi. Existovala takto už před Newtonem, ale až potom lidé obýdli tento Newtonovský svět. A přitom by bylo absurdní říci, že Newton stvořil svět tím, že vytvořil astronomii.

Jiný hlas: *En ce sens la poésie ne diffère pas fondamentalement de la science. Elle ouvre, elle élargit*

*seulement le domaine du monde au-delà de ce qui est mesurable et de ce que nous pouvons manipuler par la technique. Mais les aspects du monde révélés par la poésie sont aussi réels en quelque sens du mot réel que ce qui est découvert et inventé par la science.*

Hejdánek: V tomto smyslu poezie se neliší v základu od vědy. Jenom rozšiřuje oblast světa nad to, co je měřitelné a čím můžeme manipulovat technikou. Ale aspekty světa odhalené poezií jsou také skutečné, v jistém smyslu slova reálné, jako to, co je objeveno a vymyšleno vědou.

Jiný hlas: *En ce sens nous devons avoir un concept très ouvert du réel. Le réel pour nous ne cesse de changer à la mesure des œuvres de toute nature qui à la fois inventent et découvrent. Nous apprenons autant sur le monde par la peinture que par la science. Ce sont des aspects réels du monde qui sont montrés. Nous sommes invités à voir le monde selon le modèle de la vision que le poète ou le peintre crée. En ce sens le philosophe français Merleau-Ponty dans une réflexion sur Cézanne disait que Cézanne avait révélé la visibilité du monde.*

Hejdánek: V tomto smyslu musíme mít velmi otevřený koncept skutečnosti. Skutečnost pro nás nepřestává měnit se v míře děl všeho druhu, která zároveň vynalézají i nalézají. Dozvídáme se o světě skrze malbu zrovna tolik jako skrze vědu. Jsou to reálné aspekty světa, které jsou nám tímto ukázány. Jsme zváni vidět svět podle modelu vidění, který básník nebo malíř vytváří. V tomto smyslu francouzský filosof Merleau-Ponty v úvaze o Cézannovi říkal, že Cézanne odhalil viditelnost světa.

Jiný hlas: *Eh bien, je voudrais tirer de cette analyse ce qui concerne la connaissance de soi. De même que nous nous connaissons à travers des signes, comme je l'ai montré avec l'exemple de la psychanalyse, ou que nous nous connaissons à travers des symboles, nous nous connaissons à travers les mondes projetés et déployés par les œuvres. Ceci nous permet de corriger encore une fois l'illusion psychologue. Dans une œuvre, ce qui importe c'est moins l'auteur qui se cache derrière l'œuvre que le monde qui se déploie devant elle.*

Hejdánek: Chtěl bych z této analýzy vyvodit to, co se týká poznání sebe sama. Stejně tak jako se poznáváme skrze znamení, jak jsem to ukázal v příkladu psychoanalýzy, anebo jako se poznáváme skrze symboly, poznáváme se také skrze světy promítnuté a rozvinuté tvorbou. To nám dovoluje korigovat ještě jednou psychologickou iluzi. V díle je důležité mnohem méně autor, který se za tím dílem skrývá, a mnohem důležitější je svět, který se za ním otevírá.

Jiný hlas: *Si vous voulez...* Ano, to je ono.

Hejdánek: No, počkej... Ano, tohle mi tam chybělo.

Jiný hlas: *Ce qui est à interpréter dans une œuvre...* To, co je třeba v díle vyložit, *c'est le projet d'un monde...* je projekt světa, *que je pourrais habiter...* který bych mohl obývat, *pour y projeter mes possibilités les plus propres...* abych do něj projektoval své nejvlastnější možnosti. *Pour employer une expression de Heidegger...* abych užil výrazu Heideggera, *lorsqu'il définit la compréhension...* když definuje, co je to porozumění, *par cette projection de possibilités...* definuje to projektem, rozvrhem možností, ano, *dans une situation que nous n'avons pas faite et dans laquelle nous sommes jetés...* v situaci, kterou jsme si sami nevymysleli, do které jsme uvrženi.

*C'est pourquoi je suggérerais pour la discussion...* Proto bych navrhl pro diskusi, *de dire que l'acte de compréhension de soi le plus haut...* že nehlubším aktem poznání sebe, *c'est de nous approprier...* je zmocnit se, *de faire nôtre...* osvojit si... ano, *aneignen...* les visions du monde des grandes œuvres... osvojit si vidění světa těch velkých děl, literárních děl. *C'est le plus grand détour que nous puissions faire entre nous et nous-mêmes...* To je ta největší oklika, kterou můžeme učinit mezi námi a námi samými. *Je proposerais cette formule que se comprendre, c'est se comprendre devant le texte...* Navrhuji formuli, že porozumět sobě znamená porozumět si před textem. *Non pas du tout imposer au texte notre propre capacité finie de comprendre...* Nikoli vnucovat textu naši vlastní omezenou schopnost chápání, *mais s'exposer au texte et recevoir de lui...* ale vystavit se textu a od něj přijmout *un soi plus large, plus vaste...* přijmout širší, hutnější já. *En ce sens la compréhension de soi c'est l'ensemble des réponses par lesquelles nous répondons à toutes ces sollicitations, à tous ces appels, d'habiter autrement le monde...* V tomto

smyslu pochopení sebe je celek odpovědí, kterými odpovídáme na všechna tato navržení, na všechna tato naléhání, žít ve světě jinak.

*Eh bien, en conclusion... A závěrem... je voudrais montrer en conclusion que cette herméneutique du moi est capable d'intégrer la critique du sujet par laquelle j'ai commencé...* Závěrem bych chtěl ukázat, že tato hermeneutika já je schopna začlenit kritiku subjektu, kterou jsem začal. *En effet, ce travail du sens par l'interprétation des œuvres comporte une dimension critique...* Tato práce na smyslu skrze výklad děl s sebou nese i kritický rozměr. *Nous sommes en effet dépouillés d'un égocentrisme, d'un égotisme...* Jsme zbaveni egocentrismu, egotismu, *car un facteur de distanciation par rapport à nous-mêmes...* vložním činitele oddálení se nás samých od nás. *J'ai employé le mot d'appropriation...* Užil jsem slova osvojení, *mais cela implique une désappropriation...* ale toto osvojení v sobě nutně nese i odosvojení. *C'est pourquoi nous pouvons avoir le courage d'intégrer à notre méditation la critique des illusions, dans la théorie des idéologies qui s'est développée sous toutes ces formes au 19e siècle...* Proto musíme mít odvalu začlenit, integrovat do naší úvahy i kritiku subjektu v teorii ideologií, která se vyvinula v tolika formách v devatenáctém století. *Cette critique est un moment douloureux de la connaissance de soi...* Tato kritika je momentem bolestným momentem poznání sebe. *Mais jamais la critique ne peut remplacer la construction de soi par le travail d'interprétation...* Ale kritika nikdy nemůže nahradit budování sebe tou výkladovou interpretací.

*Cette relation entre appropriation et distanciation serait l'équivalent du mot biblique que pour sauver son âme il faut la perdre...* Tento vztah mezi osvojením a odstupem je ekvivalentem biblického slova, že pro spásu své duše je třeba tuto duši ztratit. *Qui veut sauver sa vie la perdra...* Kdo chce svou duši zachránit, ztratí ji. *Et le processus que j'ai décrit est à la fois la perte de soi et la découverte de soi...* A ten proces, který jsem popsal, je zároveň ztrátou sebe a objevením sebe, *mais un soi qui est reçu, qui n'est pas affirmé, qui n'est pas constitué...* ale je to nabytí sebe, které [nesrozumitelné], které není potvrzeno, ano, konstituováno. *En ce sens nous comprenons mieux maintenant l'erreur de Descartes et peut-être aussi de Husserl, que le moi peut se poser de lui-même...* V tomto smyslu chápeme nyní lépe Descartesův omyl a možná i Husserlův omyl, že já může klást sebe samo. *Heidegger en ce sens a raison de dire qu'avec Descartes a commencé l'orgueil du sujet maître du monde...* V tomto smyslu má Heidegger pravdu, když říká, že s Descartem začala pýcha subjektu jako pána světa. *Et il a un très beau texte sur l'âge des visions du monde...* Má o tom krásný text, o Holzwege, *Die Zeit des Weltbildes*, ano, ve spise *Cesty, které nikam nevedou*, Věk obrazu světa.

Jiný hlas: , et que c'est lorsque le sujet s'est posé comme un absolu,

Hejdánek: že když se subjekt položil sám sebe jako absolutno,

Jiný hlas: *que le monde des objets est devenu disponible et manipulable.*

Hejdánek: že svět věcí se stal světem disponibilním a manipulovatelným.

Jiný hlas: *En ce sens, le règne du sujet et le règne de l'objectivisme sont solidaires.*

Hejdánek: V tomto smyslu to panství subjektu a panství objektivismu spolu souvisí.

Jiný hlas: *Dans une conception beaucoup plus herméneutique du sujet, cette prétention prométhéenne est brisée.*

Hejdánek: V mnohem hermeneutičtějším pojetí subjektu tento nárok, tato pýcha prométheovská a pyšný nárok prométheovský je rozbitý.

Jiný hlas: *Mais la responsabilité du sujet n'est pas abolie.*

Hejdánek: Avšak odpovědnost subjektu není tímto zrušena.

Jiný hlas: *C'est pourquoi je pense qu'il faut se tenir entre ces deux abîmes : la prétention du sujet à être l'absolu et la proclamation de la mort du sujet.*

Hejdánek: A proto si myslím, že je třeba se držet mezi těmito dvěma propastmi: nárokem subjektu být absolutní a vyhlášením smrti subjektu.

Jiný hlas: *Je crois que cette défense du sujet sous une forme plus modeste a une signification à la fois éthique et politique.*

Hejdánek: Myslím, že tato obrana subjektu v takové skromnější formě má význam etický i politický.

Jiný hlas: *C'est par là que je terminerai.*

Hejdánek: A tím končím.

Jiný hlas: *Car au point de vue éthique, nous ne pouvons pas comprendre ce que serait un sujet agissant si nous ne comprenons pas d'abord ce que c'est qu'un sujet responsable du langage, donc de tous ses signes, ses symboles et ses œuvres, qui n'ont d'accomplissement que dans celui qui les assume. Un sujet parlant est le cœur d'un sujet agissant.*

Hejdánek: Neboť z hlediska etického nemůžeme pochopit, co je to jednající subjekt, jestliže nejdříve nepochopíme, co je to subjekt odpovědný za jazyk, to jest za všechny ty znamení, symboly a díla, které mají své vyvrcholení, naplnění až v tom, kdo je přejímá, kdo je pojímá. Mluvící subjekt je srdcem jednajícího subjektu.

Jiný hlas: *Et vous comprenez...*

Hejdánek: A vy rozumíte...